

A large, stylized white letter 'g' logo is positioned in the upper left corner of the page. The background of the entire page is a photograph of a surfer in a blue and black wetsuit, wearing a hood, leaning over a light blue surfboard on a sandy beach. The ocean and a distant lighthouse are visible in the background.

Grænsen

Magasinet om mindretal,
sprog og kultur

Nr. 6
December 2025

Sydslesviger surfer i Ringkøbing

Tema:
Grundtvig og
grænselandet

GRÆNSEFORENINGEN

Foto: Poul Struve Nielsen/Grænseforeningen

08 “Frihed uden bundethed til åndelige fællesskaber er kulturløs egoisme”, skriver Bertel Haarder i sin nye bog ‘Sjælespark’. Den taler ind i debatten om åndelig oprustning, men Bertel Haarder gør det åndelige konkret og historisk, og i et interview inddrager han også grænselandet og det danske mindretal i Sydslesvig. Han åbner temaet ‘Grundtvig i grænselandet’. Forstanderparret på Rødding Højskole, Anja og Mads Rykind-Eriksen, følger det til dørs, og den danske leder af den tyske højskoleforening, Peter Buhrmann, sætter Grundtvig i et tysk perspektiv.

Foto: Poul Struve Nielsen/Grænseforeningen

28 Den kendte sydslesvigske kunstner Margareta Erichsen har fået et anneks opkaldt efter sig og er udstillet på Jugendhof Scheersberg ved Flensborg. Det er også hendes streg, der præger årets julemærke fra Sydslesvigsk Forening (SSF). Skitsen her er Mølleladen (Mühlenscheune) i Oldersbæk, tegnet i 1989.

36 Jaris Düring har siden den 1. august været ansat på Ringkøbing Gymnasium, og det var især hans evner på vandet, der skaffede ham jobbet. Men hans baggrund i det danske mindretal i Sydslesvig havde også betydning. Fem elever på surferlinjen er nemlig fra Tyskland.

Foto: Poul Struve Nielsen/Grænseforeningen

42 “Det er jo en offentlig hemmelighed, at min virkelige far er livlægen Struense, og Caroline Mathilde, dronningen, er min mor”, fortæller Louise Augusta, enkehertuginde af Augustenborg. Hun levede fra 1771 til 1843 og var del af Sønderborg Kommunes UNESCO-fejring i Augustenborg i november. Enkehertuginde fortalte også, om hun kunne forestille sig en krig om Slesvig eller en ny grænse med mindretal både nord og syd for grænsen.

- 04 Nyt fra grænselandet
- 05 Leder: Friheden til at være noget
- 06 Tema: Grundtvig i grænselandet
- 28 Sydslesvigsk kunstner på lærested for unge
- 34 Københavnske Stundom er vilde med grænselandet
- 36 Surf på sydslesvigsk
- 42 Mange valfartede til Augustenborg
- 46 Godkendt debuttur til Sydslesvig
- 50 Lad os mødes om noget fælles tredje
- 52 Nyt fra lokalforeningerne
- 56 Nye julemærker hylder sydslesvigsk kunstner

Foto: Alexander Leicht Rygaard

Dola lægger dukkerne på hylden

Dola Schultz har i 46 år underholdt det danske mindretals børn og voksne med sine mange dukkeforestillinger. Hun har turneret rundt i hele Sydslesvig og optrådt med sine mere end 100 dukker på biblioteker, i børnehaver og på skoler. Men nu er det slut. Lørdag den 20. december afslutter hun sin dukkekarriere med en sidste juleforestilling på Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig.

Genvalg til borgmestrene i de fire sønderjyske kommuner

Hvad borgmesterposter angår, ser det stabilt ud i de fire sønderjyske kommuner. Ved kommunalvalget i november måned var der nemlig genvalg over hele linjen. Det betyder, at Venstres Mads Skau fortsætter i Haderslev, Socialdemokratiets Erik Lauritzen i Sønderborg, Slesvigsk Partis Jørgen Popp Petersen i Tønder, og De Konservatives Jan Riber Jakobsen i Aabenraa. Mest markant var det, at Jørgen Popp Petersen og Slesvigsk Parti på trods af negativ omtale i medierne af manglende dyrevelfærd i borgmesterens landbrug gik fra 12,4 til 25,7 procent af stemmerne.

Sydslesvigsk Forening genvælger formand

De kommende to år hedder formanden for Sydslesvigsk Forening (SSF), der er det danske mindretals kulturelle hovedorganisation, fortsat Gitte Hougaard-Werner. Ved foreningens landsmøde lørdag den 8. november i Husumhus i Husum blev hun genvalgt med 129 stemmer for og fem imod. Der var ingen modkandidater. Dermed går Gitte Hougaard-Werner ind i sin fjerde valgperiode. Hun blev valgt første gang i 2019 og har været en del af SSF-bestyrelsen siden 1999. Fra 2013-2019 var hun 1. næstformand for SSF, mens Jon Hardon Hansen var formand. Gitte Hougaard-Werner er til daglig skoleleder på Vestermølle Danske Skole, der er en af de sydligste danske skoler i Sydslesvig. Hun er født i Lemvig i det nordlige Vestjylland, men flyttede i en ung alder til Sydslesvig, da hendes far havde fået job som lærer i Egernfærde.

GRÆNSEFORENINGEN

Magasinet Grænsen nr. 6/2025 87. årgang **Udgiver** Grænseforeningen, Peder Skrams Gade 5, 1054 København K
Ansv. redaktør Poul Struve Nielsen, pn@grænseforeningen.dk, tlf. 2334 5509 **Forside** Alexander Leicht Rygaard **Layout** Prik
Tryk Jørn Thomsen Elbo A/S **Abonnement** Grænseforeningen, info@grænseforeningen.dk, tlf. 3311 3063
 Uopfordrede indlæg modtages gerne, dog uden garanti for trykning.
 Læs magasinet Grænsen online www.grænseforeningen.dk/grænsen. ISSN: 0903-2223

Friheden til at være noget

Leder

Af Mirco Reimer-Elster
Formand for Grænseforeningen

Da årsmødeudvalget for nyligt præsenterede næste års motto for hovedstyrelsen i Sydslesvigsk Forening (SSF), tog det ifølge Flensborg Avis et øjeblik, før tøjren faldt. Det kan jeg godt forstå. For mottoet "Sydslesvig – friheden til at være nogen!", er ikke ligefrem mundret. Til gengæld er det et interessant valg, fordi det rammer lige ned i en af tidens mest omdiskuterede tendenser, nemlig den stigende selvfølelse og fokuseringen på individet fremfor fællesskabet og kollektivet. Årsmødemottoet er i den sammenhæng et godt bevis på, at vi lever i en tid, hvor mange stræber efter at være nogen i egen ret i stedet for at prioritere at være noget for andre. Håndboldspilleren Mikkel Hansen formulerede denne tendens meget præcis i et interview med Jyllands-Posten i december 2018. Her sagde Hansen: "Som samfund er vi havnet et lidt sørgeligt sted, hvor især mange unge stræber efter at blive kendte og ikke anerkendte."

Det er lidt den samme tendens, som man ser afspejlet i årsmødets motto. Dermed kan man på sin vis selvfølgelig sige, at Sydslesvig i så fald er i sync med udviklingen i Danmark. Også her er identitet i stigende grad blevet et individuelt projekt, som man viser frem i stedet for at være optaget af at repræsentere en egenskab eller en dyd, der gavner samhørigheden. Eller som filosofen Vincent Hendricks så fint opsummerede tendensen i en bogtitel for nogle år siden: "Nok om mig. Hvad med dig, hvad synes du om mig?"

Derfor er det værd at spørge, om årsmødeudvalgets fokus på friheden til at være nogen risikerer at

skygge for det, der historisk set har gjort mindretallet stærkt, nemlig viljen til at være noget for nogen. Denne vilje indebærer evnen til at tage ansvar, løfte i flok og at forstå sig selv som del af et større fællesskab fremfor et personligt brand. Det er særligt relevant i Sydslesvig, hvor man udover den generøse bevilling fra Danmark bliver båret frem af ildsjæle og frivillighed.

Årsmødeudvalget har til Flensborg Avis forklaret, at det sydslesvigske fællesskab er "stærkt, rummeligt og levende". Derfor ønsker årsmødeudvalget med mottoet at signalere udadtil, "at der er plads til alle, der kan se sig selv i vores værdier, vores kultur og vores engagement. Vores styrke vokser, når flere bliver en del af fællesskabet."

Med et glimt i øjet kan man i den sammenhæng konstatere, at ovenstående godt kunne beskrives som åben danskhed på steroider. For hvis man tænker årsmødeudvalgets grundlæggende tanke til ende, ja så kunne mindretallet jo i teorien en dag snildt blive flertallet.

I praksis kan man til gengæld spørge sig selv, om 'jo flere jo bedre'-tankegangen er opportunt. Om det er fordelagtigt – også politisk – at et årsmødemotto til forveksling lyder som et slogan, et rekrutteringsbureau kunne have fundet på i dyre domme.

Særligt når nu man kan argumentere for, at den fornemmeste opgave i Sydslesvig nok ikke er friheden til at være nogen, men snarere muligheden for at være noget for mindretallet.

God læselyst!

Tema: Grundtvig i grænselandet

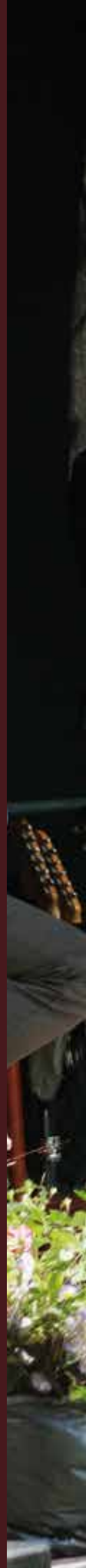

Tema:
Grundtvig i
grænselandet

Liv og indhold i det åndelige fællesskab

Bertel Haarder er en markant politiker fra
grænselandet, og det præger hans bog
‘Sjælespark’

Tekst og foto: Poul Struve Nielsen

Bertel Haarder er om nogen en liberal værdikriger, der har præget det danske samfund i mere end 50 år. Det gør han stadig som debattør, men han har som politiker haft mere indflydelse end de fleste efter

at have været undervisningsminister i rigtig mange år efterfulgt af perioder som Europaminister, udviklingsminister, integrationsminister, kulturminister, kirkeminister og sundhedsminister. Han har været medlem af og næstformand for Europa-Parlamentet. Ja, han har også været præsident for Nordisk Råd og formand for Det Kongelige Teater. Interessen for teatret fik han under opvæksten i det dansk-tyske grænseland. Det gjorde et stort indtryk på ham, da han så Det Kongelige Teaters opførelse af Henri Nathansens 'Inden for Murene' med Poul Reumert og Clara Pontoppidan i Flensborg som 13-årig.

Han er en sønderjyde, der altid har været klar til at tage en tårn for grænselandet og det danske mindretal. Han skriver i sin nye bog 'Sjælespark', at en af de ting, han fortryder, er, at han valgte at gå på gymnasiet i Sønderborg og ikke på det danske mindretals gymnasium i Flensborg, Duborg-Skolen, da han voksede op på Rønshoved Højskole, hvor hans far var forstander. "Jeg har virkelig ærgret mig hele livet over, at jeg ikke gik på Duborg-Skolen. Den lå jo meget nærmere, og jeg kunne have fået en dobbelt sproglighed ind med modernismen. Jeg tænkte dagligt på det i Europa-Parlamentet, hvor jeg havde meget at gøre med de tyske medlemmer," siger han.

Nu er sproget på de danske skoler og gymnasier i Sydslesvig jo dansk, og dansk sprog og kultur har Bertel Haarder til enhver tid slået et slag for. Hans baggrund i det grundtvigianske miljø, præget af højskoler og friskoler står han ved. Udover at være vokset op på Rønshoved har han været lærer på Askov Højskole.

Kritisk

Men også det forholder han sig kritisk til, som han gør til det liberale, som ikke må være uhæmmet og bare ➡

handle om at høste størst mulige gevinster. Det skal være præget af ordentlighed. Folk skal kunne sætte en grænse, også for egen selvudfoldelse. Frihed er godt, men fællesskabet er det vigtigste. "Frihed uden bundethed til åndelige fællesskaber er kulturløs egoisme", skriver han i bogen, som vel kan siges at handle om noget, som mange taler en del om i tiden, nemlig åndelig oprustning. Bertel Haarder gør det åndelige konkret og historisk, han puster kulturelt indhold i det åndelige fællesskab, vi deler som danskere og europæere. 'Sjælespark' er en bog, der tager vores kulturarv alvorligt med knivskarpe analyser, citater af så forskellige kilder som Solsjenitsyn og Steffen Brandt, og fortællinger om møder og forhandlinger med folk, der har præget udviklingen i Danmark og Europa i de samme år, som Bertel Haarder har været aktiv i politik. Det er mange år. Så han får blandt mange nævnt Poul Schlüter, Birthe Rønn Hornbech, Ebbe Kløvedal Reich, Margrethe Auken og Inger Støjberg samt udenlandske kulturfolk og politikere. Han er ikke lige begejstret for alle og lægger ikke skjul på sine holdninger og de uenigheder, han har haft med folk. Men han gør det med respekt for næsten alle. Ikke mindst er han humoristisk, ja der er faktisk et kapitel om humor. Og den er ikke altid politisk korrekt, hvilket nu også kan være befriende. Han fortæller en vittighed om den gamle sønderjyde Peter, der var begyndt at læse latin. "– Hvorfor æ do begyndt å løse latin, Pete'?"

– Jo, se' do', æ ska' jo snart dø, å når æ så kømme op til Sankt Pete', så vil æ jo gern' ku' snakke' mæ' ham.
– Jamen Pete', hvad no, hvis do kømme det and't sted – i æ hølle?
– Jo, men tysk, de hæ æ oltins kunn't!"

Mindreværd og selvovervurdering

Han beskriver, hvordan H.C. Andersen i sine dagbøger begræd, at hans tyske venner forlod København efter 1864, hvor de ikke var velsete efter nederlaget til Preussen.

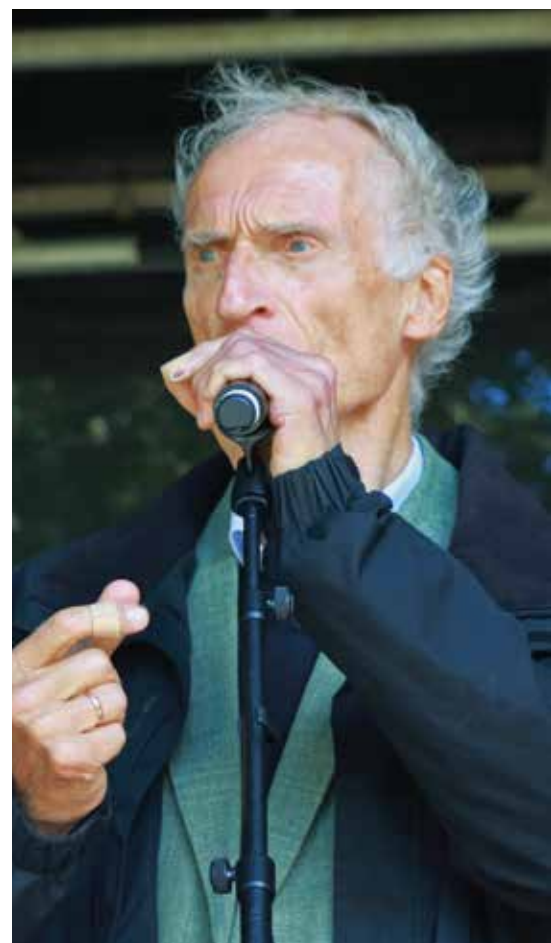
"Det var forståeligt, men ikke til gavn for dansk kultur. Der sluttede guldalderen," skriver Bertel Haarder. Han sammenligner det kulturelle miljø med et drivhus og konstaterer, at kulturen ikke trives i et drivhus, den skal tilføres ilt og inspiration udefra.

Det kan virke som et lidt overraskende udsagn fra menneske, der i den grad er præget af Grundtvig og det samfunds-fællesskab, højskoler og friskoler skabte grobund for efter 1864.

Og siden skriver Bertel Haarder om Danmark efter tabet af Norge og hertugdømmerne:

"Vi udviklede en sejlivet småstatsmentalitet, en kombination af mindreværds-kompleks og selvovervurdering godt hjulpet af Grundtvig og højskolebevægelsen".

Han nævner sætningen fra den sønderjyske slagsang 'Det haver så nyligen regnet' om frø af ugræs, der var føjet over hegnet. Og så kommer der eller også bandbulle af ting, der er kommet sydfra, som kunne være Egon Olsen eller kaptajn Haddock værdig, blandt

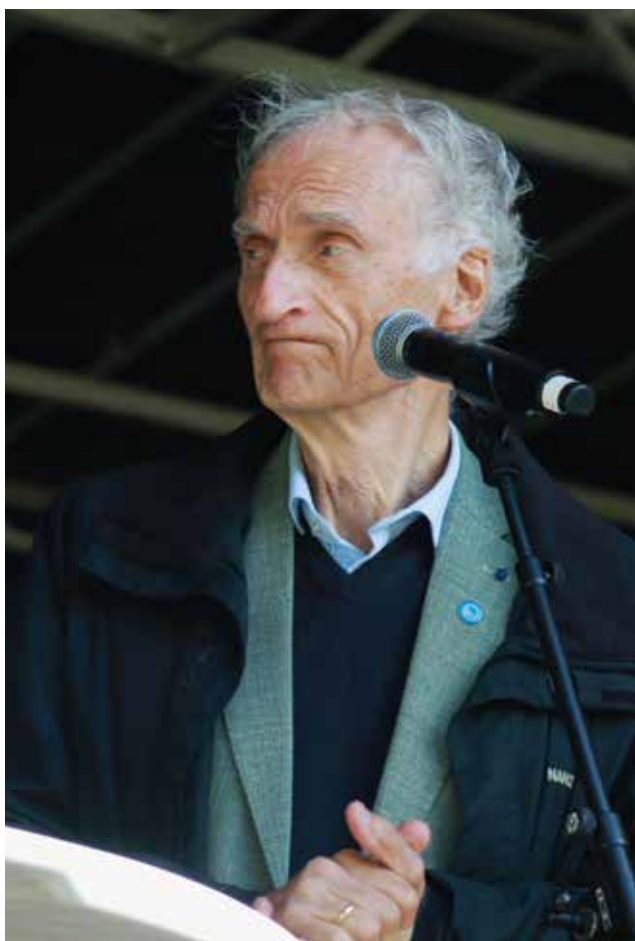

andet nazisme, besættelse og dræbersnegle. Men der er også kommet kultur og inspiration, så det hele handler om at finde en balance. Det danske står ikke alene. Det er også en del af noget større. Det lyder dog som en lidt hård dom at tale om mindreværd og selvovervurdering. Men spørger man Bertel Haarder om det, svarer han "Ja, netop". "Guldalderen, siger man jo, stopper i 1864. Det hænger sammen med, at nationens situation var voldsomt forandret. Tiden indtil 1864 var præget af mange tyske inspirationer til dansk kultur, som blev omsat til noget pæredansk. Så blev vi i 1864 en småstat i eksistenskamp, og så blev der brug for at omskabe almuen til et folk. Så var det ikke længere en elite, som skabte en guldalder. Så var det et folk, som skulle have noget at være fælles om, og det var jo folkehøjskolens program, at den enkelte skulle se sig selv som en del af noget større".

I bogen 'Sjælespark' vender han igen og igen tilbage ➡➡

“Tiden indtil 1864 var præget af mange tyske inspirationer til dansk kultur, som blev omsat til noget pæredansk. Så blev vi i 1864 en småstat i eksistenskamp, og så blev der brug for at omskabe almuen til et folk.”

Bertel Haarder

til Dansk Boldspil-Unions slogan 'En del af noget større'. Simpelt-hen fordi han synes, det rammer plet.

"Det kan stå som overskrift på enhver foredragssal, ethvert forsamlingshus og enhver forening," siger Bertel Haarder.

Men lidt mere om guldalderen og tiden, der fulgte efter 1864.

"Guldalderen var noget elitært. Højskolebevægelsen var noget folkeligt. Takket være højskolebevægelsen blev guldalderkunstnerne hver mands eje. En definition på kultur er, at kunst bliver fælles. Højskolesangbogen er et godt eksempel. Der er mange sange, ingen ville kende, hvis de ikke kom i Højskolesangbogen".

Frihed og ånd

Kulturelle og kirkelige fællesskaber, som er med til at gøre den enkelte til en del af noget større, er i sidste ende afgørende for, at vi kan holde fast i vores frihed, også selvom den har syntes tabt, mener Bertel Haarder.

"Jeg beskriver jo, hvordan polakkerne efter århundreder af undertrykkelse overlevede i kraft af deres kultur, herunder katolicismen, som var det, der knækkede ryggen på kommunismen. De baltiske lande var på samme måde totalt undertrykte, en stor del af befolkningen var sendt til Sibirien, og alligevel overlevede de i kraft af deres kultur, som den estiske dirigent og komponist Kristjan Järvi sagde: Indtil for 30 år siden var Estland kun kultur!"

Det var et svar til Bertel Haarder på et spørgsmål, han stillede, da han mødte esteren i Tivolis koncertsal, hvor han dirigerede det

"En definition på kultur er, at kunst bliver fælles. Højskolesangbogen er et godt eksempel. Der er mange sange, ingen ville kende, hvis de ikke kom i Højskolesangbogen."

Bertel Haarder

baltiske ungdomsorkestre til en fejring af 30-året for Estlands befrielse fra Sovjetunionen. Spørgsmålet var: Hvor får de unge musikere al den energi fra?

"Det var det samme med Sønderjylland, som overlevede fremmedherredømmet på grund af sønderjydernes kultur og sønderjydernes blå sangbog, som de kendte så godt, at når visse sider var bortcensurerede, gjorde det ikke noget, for man kunne synge sangene udenad." Og her kunne man føje til, at sønderjyderne blandt andet også brugte vandrerlærere, sprogforening og kaffeborde til at holde den danske ånd i live under udlændigheden.

"Hvis der ikke er nogen, der kæmper for det, så hjælper det ikke noget", siger Bertel Haarder dertil.

Han er optimistisk, når det kommer til det danske riges åndelige tilstand i dag.

"Der er jo en strømning i tiden, som gør, at flere og flere er optaget af både det religiøse og det nationale og det åndelige i øvrigt, så det er jeg ikke bekymret for. Men jeg skrev jo bogen, fordi jeg gerne ville skabe åndelig bevidsthed, og fordi jeg synes, det er synd, at der er så mange vigtige forestillinger, som er skyllet ud med det sekulære badevand. Alt det, vi kender fra bibelske fortællinger, som er vigtige billeder på menneskelivet, hvad enten man er troende eller ej."

Kulturel tydelighed

Bertel Haarder har både været kirkeminister og kulturminister. Længst tid har han dog været undervisningsminister, så hvor er det vigtigst at sætte ind for at sikre, at der også i fremtiden er dansk ånd og kultur?

"Det er over hele linjen og ikke mindst handler det om at gøre skolen mere kulturelt tydelig. Dansk kultur er på en eller anden måde meget utydelig, og

indvandrere, der kommer med indvandrerbaggrund, får jo ingen fornemmelse af, hvad dansk kultur er, hvis der ikke er en tydelighed omkring det. Det dumme, vi kan gøre, er, hvis vi trækker dansk kultur baglæns af hensyn til fremmede kulturer, der kommer til landet,” siger han – og svaret kommer jo også fra Danmarks første integrationsminister.

“Vi skal være mere tydelige. Det er til gavn for de nye borgere, der kommer til landet, og det er til gavn for danske elever.”

Han taler for en stram udlændingepolitik i bogen, og han mener, at det, han kalder ‘det islamistiske uvæsen’ skal bekæmpes. Men han er også tydelig omkring, at det ikke må ske på en måde, der sætter alle muslimer under anklage. Det er kun de færreste muslimer, der er islamister.

“Ja, det hævder jeg. Man kan godt være muslim og bindestregsdanser. Man kan være dansk-amerikaner, og man kan også være tyrkisk-danser, og det nytter ikke noget at bede folk om at hænge deres medbragte kultur ude i entreen. Men vi skal sørge for, at de får en fortrolighed med den kultur, de er kommet til. Og det, synes jeg, mangler, og det har jeg mange indvandreres ord for. Noget af det mest tåbelige, man kan gøre, er som en nordsjællandsk kommune, der afskaffede juletræet og julegudstjenesten i skolerne og gav muslimerne skylden for det. Muslimerne har intet imod det”.

“Det kan vi også se af, at der er mange muslimer, der går på katolske privatskoler. Der møder de en kulturel tydelighed.”

“Jeg er jo kritisk overfor at dyrke friheden som noget isoleret. Friheden i sig selv er jo åndsfattigt. Friheden er kun noget værd for dem, der føler sig bundet af nogle værdier, en religion eller kultur. Jeg nævner også, at de, der kæmpede for friheden, var dem, som følte sig bundet til noget åndeligt. F.eks. dem, der i 1620 rejste til USA for at være i fred med deres religion. De skabte verdens frieste samfund.”

“Jeg angriber visse liberales tankegang om, at hvis bare noget er lovligt, er det også i orden. Det er en meget farlig tankegang, og jeg bruger Danske Bank som eksempel. Det syndefald, der fandt sted i Danske Bank i forbindelse med pressens afsløringen af hvidvaskskandalen i bankens estiske filial i 2017-18, havde ikke noget at gøre med, at det var ulovligt, det var bare ikke ordentlig. Derfor var jeg glad for, at hele le-

delsen blev fyret med den begrundelse, at det skulle bygge på ordentlighed og tillid”, siger han.

Både den administrerende direktør og bestyrelsesformanden blev af hovedaktionæren fra Mærsk presset til at trække sig, selv om en advokatundersøgelse havde konkluderet, at de ikke havde gjort noget ulovligt. Danske Bank blev dog siden idømt meget store bøder.

Dansk og nordisk

Bertel Haarder er også inde på, at det er gået tilbage med unges sprogkundskaber. Færre lærer tysk og fransk, og de nordiske sprog er der kun ringe forståelse for.

“Det ene udelukker overhovedet ikke det andet. Der er en sammenhæng i, at nutidens unge hverken forstår dialekter eller andre nordiske sprog. Det hænger sammen. Det er en sproglig fattigdom, som jeg synes, vi skal få rettet op på. Jeg er blevet formand for en sprogkomite nedsat af Region Midtjylland, som begynder sit arbejde på DSV i Hedehusene. Det er et landsdækkende initiativ.”

“Vi bliver nødt til at gøre dansk til et fuldgældigt sprog, som vi kan behandle alle tilværelsens forhold med. Det var det, der var Ørstedes formål. Han konstruerede danske ord. Han mente, at kultur og sprog hang sammen, og at dansk kultur skulle være fuldgældig og ikke bare en aflægger af europæiske sprog. Det minder jo lidt om det, der var guldalderkunstnernes mission, at opsuge alle de udenlandske strømninger og omsætte dem til noget dansk. Det var præcist det, Ørsted gjorde, når han insisterede på, at naturvidenskaben også er på dansk.”

Hvad det nordiske angår, ærgrer det Bertel Haarder, som også har været formand for Nordisk Råd, at en nordmand, der er ude at handle i København, ikke kan blive forstået på sit modersmål i en butik.

“Jeg er overbevist om, at mit eget stærke nordiske engagement hænger sammen med, at jeg er fra grænselandet. Det er jo grænselandet for 27 millioner nordboere og ikke bare for seks millioner danskere. Da jeg var formand for Nordisk Råd i 1980'erne, arrangerede jeg en tur til Sydslesvig, så de kunne se, at ved grænsen rejse man ikke kun det danske, men alle de nordiske flag.”

Sjælespark. Af Bertel Haarder. 197 sider. 199,95 kr. Gyldendals Forlag.

Tema:
Grundtvig i
grænselandet

“Det findes kun, så længe der er nogen, som vil det”

Forstanderparret på Rødding
Højskole, Anja og Mads
Rykind-Eriksen, henter
inspiration fra både
Grundtvig og de frie skoler
samt fra det danske mindretal
i Sydslesvig

Man lægger næsten ikke mærke til det, hvis man ikke er opmærksom på det, når man kører de få kilometer fra Vejen mod syd til Rødding. Men man krydser Kongeåen og dermed grænsen mellem det danske kongerige og Preussen fra 1864 til 1920.

Rødding Højskole blev grundlagt i 1844. Da Slesvig faldt og blev en del af Preussen i 1864, endte Danmarks ældste højskole på den tyske side af grænsen. Derfor flyttede man højskolen over på den anden side af Kongeåen til Vejen, hvor Rødding blev ført videre som Askov Højskole.

Efter 1920 vendte Sønderjylland tilbage til Danmark, Rødding blev en del af kongeriget, og højskoledriften blev genoptaget. I dag er Mads og Anja Rykind-Eriksen forstanderpar på Rødding, og det har de været i snart 19 år. Hun er fra det danske mindretal i Sydslesvig. De mødte hinanden som elever på højskolen i 1992, og siden er de selv blevet lærere med solide rødder i højskolemiljøet, hvor Højskolesangbogen er en vigtig del af hverdagen.

“Vi begynder lærermøder og fællesmøder med sang. Og vi har morgensang. At synge sammen er helt vildt vigtigt. Der har vi et fælles rum. Mange er ikke vant

Tekst og foto: Poul Struve Nielsen

til fællessang. Men de bliver begejstrede for det. Man får en forbundethed med hinanden af at sidde der og synge sammen. Det rammer en klang i os alle sammen,” siger Mads Rykind-Eriksen.

Han understreger, at Højskolesangbogen ikke er en hvilken som helst sangbog.

“Højskolens opgaver er at give livsoplysning, at bidrage til folkeoplysning og at give demokratisk dannelse. Sangene er en del af livs- og folkeoplysningen, de handler om at være et menneske, at være et folk, om vores sprog, vores landskaber,” siger han.

Forstanderparret tager imod i deres stue i hovedbygningen en eftermiddag, hvor de har lagt dagens arbejde bag sig og har tid, indtil der er aftensmad på højskolen.

Grundtvigianismen

Men først lige et kort tilbageblik. I årene efter 1864 blomstrede højskolerne, og de udviklede sig fra at være landbrugsskoler, som Rødding var, til at være steder for det, der vel i dag kaldes åndelig oprustning med dansk og historie på skemaet. De tjente deres formål og gjorde, som Bertel Haarder udtrykker det, almuen til et folk.

I et tilbageblik på dengang, hertugdømmerne syd for Kongeåen, inklusive Rødding, var tabt, sagde Ove Korsgaard, professor emeritus i pædagogik ved Aarhus Universitet, i anledning af hans bog ‘Højskoler for folket’ i et interview med magasinet Grænsen:

“Der var behov for at fylde indhold i den nye nationalstat, der opstod efter 1864. Hidtil har det været religion, der udgjorde det ideologiske grundlag for staten. Nu overtages den rolle af det fælles sprog.”

Efter 1864 opstår der omkring 60 nye højskoler i løbet af syv-otte år. Det er i den periode, den grundtvigske tankegang slår igennem. Det er ikke tilfældigt, at mange af sangene i Højskolesangbogen er skrevet i 1800-tallet af præsten, politiker, digteren med mere Nikolaj Frederik Severin Grundtvig.

Grundtvigianismen har ifølge Ove Korsgaard udviklet et tankesæt, der passer til den nye, lille nationalstat.

“Man kunne definere, hvad der kendetegner en grundtvigsk højskole: Der er mange timer i dansk lit-

teratur og dansk historie. Askov, der er Rødding, som er flyttet over grænsen til Vejen på den anden side af Kongeåen, topper listen med 17 historietimer om ugen – og mange i litteratur,” fortalte han.

Sange og hverdag i land og by

Morgenavisen Jyllands-Posten har engang i et interview med Mads Rykind-Eriksen brugt overskriften ‘Grundtvig er fortsat guruen’.

“Det, der berører vores personlighed, sker ikke kun i undervisningen, men også i kraft af, at vi synger fra Højskolesangbogen, som er Danmarks mest solgte bog. Udskiftningen af sange afspejler udviklingen i dansk kultur. Isam B’s ‘Ramadan i København’ gav noget ballade, fordi den afspejler en ny befolknings-sammensætning,” siger Mads Rykind-Eriksen om Højskolesangbogen i dag.

Grundtvig dominerer den stadig, men med nye sange afspejler Højskolesangbogen også den udvikling, der er i samfundet, og i hvem der kommer på højskolerne. “Der kommer nye sange om bymiljøet, for det meste af befolkningen er fra byerne i dag. Vores elever kommer fra hele Danmark. Der er en stor klump fra Stor-københavn og en stor klump fra Storaarhus, men de kommer fra hele landet. Alle bærer dog byen i sig. Det er ikke mange, som kommer fra landbruget,” fortæller Mads Rykind-Eriksen.

Af alle højskoler i hele Danmark var Rødding den højskole, der i længst tid holdt fast i landbefolkningen. Helt op til 1974 havde den et flertal af elever, der kom fra landet. Rødding havde fungeret som en traditionel bondehøjskole frem til 1952, hvor endnu 90 pct. af eleverne kom fra landbruget. Fra 1953 blev vinterskolen omdannet til fællesskole for kvinder og mænd, hvilket medførte en voldsom vækst, og flere elever kom nu fra byerne, selv om de fleste altså kom fra landet ind til midt i 1970’erne.

“Men det var den almene dannelse, man lærte. Der blev undervist i dansk og historie, og man sang fra Højskolesangbogen – og der var også lidt undervisning i landbrug,” siger Mads Rykind-Eriksen.

I dag er der syv hovedfag på højskolen: Design og Arkitektur, Selvforsyning og Jordbrug, Journalistik og

Grundtvig dominerer den stadig, men med nye sange afspejler Højskolesangbogen også den udvikling, der er i samfundet, og i hvem der kommer på højskolerne, siger Mads Rykind-Eriksen.

Mellemøsten, Litteratur og Hori-
sont, Musik og Performance samt
Politik og Perspektiv.

Der er altid rustet åndeligt op

Mads Rykind-Eriksen har for
nyligt sammen med Erik Lindsø
skrevet en kronik i Jyllands-
Posten om åndelig oprustning.

“Der sker en militær oprustning.
Når talen falder på åndelig op-
rustning, må spørgsmålet være:
Hvad vil vi kæmpe for? Hvad
har vi kært? Demokrati, folkelig
deltagelse, ytringsfrihed. Og det
er jo det, vi laver her i forvejen”,
siger han.

“Vi er jo med til at klæde eleverne
på til at være en del af det, og vi
klæder dem på til en kritisk stil-
lingtagen også. Vi giver dem en
tro på og et håb for fremtiden. Vi
skal give dem håb, engagement
og handlekraft.”

Både Anja og Mads Rykind-
Eriksen understreger, at når det
kommer til åndelig udvikling,
oprustning om man vil, så er det
ikke noget, man bare lærer i un-
dervisningen.

“Det kommer i den daglige snak,
under samværet. En af grunde-
ne til, at det særligt sker på en
højskole, er, at lærerne bor her.
Eleverne spiser med lærerne og
deres familie, børn og partnere.
De snakker videre om de store
spørgsmål udenfor undervisnin-
gen,” siger Mads Rykind-Eriksen.

“Højskolerne har en hjemlighed.
Selve den form gør, at man kom-
mer rundt om tingene. Og et, at
der ikke er eksaminere, gør, at der ➡

ikke er den distance mellem elever og undervisere”, tilføjer han.

Vidt forskellige baggrunde

Forstanderparret kommer fra vidt forskellige baggrunde. Anja Rykind-Eriksen kommer fra det danske mindretal i Sydslesvig og har dansksindede forældre. “Jeg er vokset op på en tankstation. Min far kom fra landet. Han startede en tankstation i Harreslev lidt uden for Flensborg, hvor jeg er vokset op. Det var en tankstation med værksted, og jeg oplevede, at arbejdsliv og familieliv flød sammen. Lidt som på højskoler. Det var jeg vant til. Min mor var involveret i mindretalsarbejde,” siger hun og tilføjer en sætning, der indrammer selve årsagen til, at der den dag i dag findes mindretal såvel som højskoler:

“Jeg har lært, at det her findes kun så længe, der er nogen, der vil det.”

Mads Rykind-Eriksen er vokset op i København, hvor han har gået på Bordings Friskole og er rundet på Bording Højskole og er af en familie, der har præget de frie skoler i Danmark gennem generationer – i byen som på landet.

Man kan ikke sige Rødding i dag uden også at sige Sydslesvig.

“Vi mødte hinanden her som elever i 1992. Mads har altid vidst, han skulle være i de frie skoler. Han tog sin uddannelse efter, at det skulle være højskole. Jeg læste kunsthistorie. Det første arbejde var på Båring Højskole på Fyn som lærerpar. År 2000 lukker den,” fortæller Anja Rykind-Eriksen.

Parret tog derefter ud at rejse med deres på det tidspunkt fire børn. I 2001 får Mads arbejde som lærer på Ry Højskole.

“Så var jeg der i seks år. Anja læste kunsthistorie. Da hun var færdig og skulle have arbejde, kunne det ikke være på Ry Højskole, for de ønskede ikke lærerpar. Så vi søger stillinger som forstanderpar,” fortæller Mads Rykind-Eriksen.

I 2007 blev de forstandere på Rødding Højskole. Det var en tom skole uden ansatte og uden elever, de kom til. Fra 1995 til 2005 lukkede 33 af Danmarks 107 højskoler. Antallet af elever faldt med 50 procent. Ung-

domsårgangene blev mindre, og deltagerne kunne ikke længere få opholdet finansieret af A-kassen, som mange fik, mens de var på højskole.

Rødding Højskole blev også ramt og var millimeter fra at lukke i 2006. Det lykkedes kun at redde højskolen takket være et kolossalt stærkt bagland.

I 1999 indstillede man de lange kurser. Der var således kun korte kurser for seniorer. I 2006 manglede der også kursister til de korte kurser. Lokalbefolkningen fik sammensat en ny bestyrelse og ansat en forstander, Nis Gellert. Der blev samlet 3,8 mio. kr. ind, og den nye forstander arbejdede for at få elever til lange kurser. Men der kom ingen elever.

Tom højskole uden elever

Mads og Anja Rykind-Eriksen havde søgt stillingen i første omgang, men de sprang fra i målet. Det var for usikkert, og på det tidspunkt havde de fem børn at forsørge.

“Der var en tom skole og ingen elever. Hvordan får man elever? De kommer på grund af omtale. Og der havde ikke været elever i otte år,” siger Mads Rykind-Eriksen.

Den daværende generalsekretær i Grænseforeningen og tidligere forstander på Højskolen Østersøen, Knud-Erik Therkelsen, bankede på hos det nye forstanderpar og spurgte, om han kunne hjælpe med noget. I efteråret 2007 holdt Rødding Højskole et kursus for seniorer i samarbejde med Grænseforeningen. Der blev også holdt en række andre kurser.

Grænselandskurset har i øvrigt overlevet, så det kan man stadig deltage i. Det næste med titlen ‘En verden i brand. Nationalstater og mindretal under forandring’ finder sted fra den 29. august til den 4. september 2026.

“De var nemme at markedsføre. Men det kan du ikke med et langt kursus. I efteråret 2007 prøvede vi at skaffe elever. Lærerne var ude med brochurer på markedspladser. Vi kontaktede fængsler og psykiatriske hospitaler. Det lykkedes at få et hold med otte elever. Hvis en af dem var rejst, ville vi ikke psykisk have kunnet holde til det. Men der kom otte mere i løbet af kurset. Vi havde et elevhold, men ikke nok

til statstilskud" fortæller Mads Rykind-Eriksen.

I forbindelse med endnu et grænselandskursus sad forstanderparret en aften og vendte situationen med Knud-Erik Therkelsen. De fik den idé, at man kunne tiltrække elever fra det danske mindretal i Sydslesvig.

"Der er mange fra mindretallet, som ikke har nogen uddannelse. Hvis de kunne starte her, kunne de lære noget på højskolen og blive mere klar til en ungdomsuddannelse. Men fakta var, at var de sydslesvigere uden en uddannelse, havde de heller ikke penge til at gå her," siger Mads Rykind-Eriksen.

Det endte med en henvendelse til den daværende undervisningsminister Bertel Haarder (V). Han bevilgede 500.000 kroner, og på den baggrund blev der et hold med 22 elever fra Sydslesvig og dertil otte internationale og danske elever. Det gentog sig i efteråret 2008.

Den gode fortælling

Derefter var der ikke flere 'sydslesviske hold'. Men det var godt for de unge, og det var godt for Rødding Højskole, som nu var i gang. "Pludselig var den gode fortælling der. Når du søgte på Rødding, fandt du ikke noget om lukningsstruet, og det rygtedes, at der var gode kurser. Vi fik samlet en medarbejdergruppe, der knoklede," fortæller Anja Rykind-Eriksen. Hun tilføjer, at der ikke kommer mange sydslesvigere i dag. Dem, der kommer, har selv fundet frem til Rødding Højskole.

Rødding er den ældste højskole, men den er også hele tiden i udvikling og fornyes, både hvad de åndelige og fysiske rammer angår.

"Vi har heller ingen internationale elever længere. Tilskudsordningen for dem blev lavet om," tilføjer hun. Mads Rykind-Eriksen skyder ind, at når en højskole har hold med internationale elever, bliver sproget ofte engelsk.

"Når der ikke tales dansk, kan der forsvinde nuancer. Selv om danskere er gode til engelsk, er det ikke vores modersmål. Da vi gjorde det på engelsk, var alle på udebane. Så på den måde var vi lige. Men der gik noget tabt, når vi ikke havde et sprog at være sammen om. Da jeg var barn, var jeg på udebane, når jeg talte dansk. Mit sprog var tysk," siger Anja Rykind-Eriksen.

"Højskolesangbogens engelske sange fungerede ikke. Det swingede ikke, og de internationale elever havde ikke den samme sangtradition som i Danmark. Det var mærkeligt at synge for mange", siger Mads Rykind-Eriksen.

Spændende mennesker

Siden 2007 er det lykkedes at skabe en velfungerende højskole med 25 korte kurser af en uges varighed, ➡➡

175 offentlige arrangementer og lange kurser med 40-50 elever om efteråret, og mellem 80-100 elever om foråret. Der er 1500 deltagere på de korte kurser.

“Hvis man vil møde spændende mennesker, behøver man ikke at tage til København. Man kan tage til de åbne arrangementer på Rødding Højskole. Vi har haft Mette Frederiksen, Pelle Dragsted og Ukraines ambassadør som talere på Grundlovsdag,” fortæller Mads Rykind-Eriksen.

Der satses også nyt, og her er der nogle ting, som er kommet lidt tilbage.

“Selv om den sidste ko blev sat ud i 1988, er den ny satsning, at højskolen har fået dyr – høns, grise, køer og får. Og en kæmpe køkkenhave. Vi ønsker at blive mere selvforsynende. Klima og grøn omstilling er afgørende for vores fremtid. Eleverne, og det gælder alle, har ikke bare rengørings- og køkkentjansere, men også en grøn tjans, hvor de skal hjælpe med køkkenhaven,” siger Mads Rykind-Eriksen.

“Vi har en forpligtelse til at tage de udfordringer op, samfundet står overfor. Det er vigtigt at have en bevidsthed om jorden, dyrkningen og klimaet,” tilføjer Anja Rykind-Eriksen.

Og til afrunding kan det tilføjes, at familien, selvom det ikke er en idrætshøjskole, samlet set vil kunne stille et håndboldhold med to på bænken, idet forstanderparret har syv børn.

Og det bliver lidt nemmere som højskolepar, der ikke hver dag behøver bekymre sig om, hvem der skal tage opvasken.

Den ældste højskole fornyes stadig

Stor bevilling hjælper Rødding Højskole med at komme i mål med ombygning

Historiens vingesus kan skabe en fantastisk følelse af at bringe folkelige, danske traditioner videre. Men det er ikke nok til at sikre rammerne for en højskole i 2020'erne.

“Da vi blev forstanderpar, udarbejdede vi en renoveringsplan efter to år i 2009. Den viste, at det ville koste 103 millioner kroner at bringe højskolen op til nutidig standard. I alt er der renoveret og nybygget for 65 millioner kroner. Nu mangler vi bare spisesalen og hovedbygningen,” fortæller Mads Rykind-Eriksen.

Rødding Højskole har modtaget 34 millioner til første etape af et omfattende restaureringsprojekt. Pengene kommer fra A.P. Møller Fonden og gør det muligt at forny og udvide spisesalen og køkkenet, der beskrives som hjertet i højskolens fællesskab og daglige liv. “Det er et skulderklap til vores arbejde og vores historie som landets første folkehøjskole. Spisesalen og køkkenet udgør hverdagens samlingspunkt, og med denne støtte kan vi give dem nyt liv – både funktionelt og æstetisk. Med bevillingen fra A.P. Møller Fonden får vi mulighed for at skabe tidssvarende rammer for fællesskab, dannelse og livsglæde. Det her betyder alt for fremtiden – og vi er både taknemmelige og stolte,” tilføjer han.

Restaureringen af spisesalen og nyindretningen af køkkenet udgør første fase i en større plan, som også omfatter højskolens ikoniske hovedbygning fra 1920. I næste etape indretter højskolen egne badeværelser og toiletter på alle værelser, så de får samme standard som resten af skolens elevværelser. Derudover etableres der nye fællesrum på gangene og tilgængeligheden forbedres med elevator og ny hovedtrappe. Trappetårnets oprindelige tagterrasse vender også tilbage med udsigt over højskolens historiske anlæg. Højskolen forventer at begynde byggeriet i sensommeren 2026.

For 19. gang arrangerer Rødding Højskole grænselandskursus i samarbejde med Grænseforeningen

Grænselandskursus 2026

EN VERDEN I BRAND

Nationalstat og mindretal under forandring

29. august - 4. september 2026

Europa er i krig. Rusland har invaderet Ukraine, og droner og hackerangreb rundt om i Europa spreder usikkerhed og angst: Hvor langt vil Rusland gå? Og hvor er USA med Trump ved roret på vej hen? Kan vi lære af det dansk-tyske grænseland, hvor krig blev vendt til fredelig sameksistens? Dette og andre spørgsmål behandles på dette års grænselandskursus.

Kursusvært: forstander Mads Rykind-Eriksen.

Lørdag den 29. august

Kl. 15.00: Ankomst, indkvartering og kaffe.

Kl. 16.30: Velkomst og introduktion til ugen v/ Mads Rykind-Eriksen.

Kl. 19.30: "Verden i en brydningstid: Hvor er det internationale samarbejde på vej hen?" v/ Steffen Gram, international korrespondent i DR og vært på P1-programmet "Verden ifølge Gram".

Søndag den 30. august

Kl. 9.00: "Sat her i forvirringstiden". Morgensang v/ Mads Rykind-Eriksen.

Kl. 9.40: "Ukraine, en nation sammensat af 130 mindretal" v/ Jørgen Kühl, mindretalsforsker og honorarprofessor ved Europa Universitæt Flensburg.

Kl. 14.00: "Ukraine set indefra: Værdier, demokratiforståelse og forholdet til EU" v/ Flemming Splidsboel Hansen, seniorforsker ved Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS).

Kl. 19.30: "Ung i en verden i brand". Personlige fortællinger fra unge fra det danske og det tyske mindretal.

Mandag den 31. august

Heldagstur til Flensborg og Vadehavet med besøg på den dansk-frisiske skole i Risum, møde med Danmarks generalkonsul Annette Lind, frisisk aftensmad på Gaststätte Bongsiel. Turleder: Mads Rykind-Eriksen.

Tirsdag den 1. september

Kl. 9.00: "Verdens skabelse ifølge den nordisk mytologi". Morgensang v/ Mads Rykind-Eriksen.

Kl. 9.40: "Gamle forening, hvad nu?" v/ Thomas Rathlev Henriksen, generalsekretær i Grænseforeningen.

Kl. 14.00: "Er Zeitenwende den nye normal i tysk politik?" v/ Jesper Vind, tysklands-korrespondent ved Weekendavisen.

Kl. 19.30: "Sange om og fra grænselandet". Koncert med Sct. Jørgens Kirkes Pigechor i Rødding Frimenighedskirke.

Onsdag den 2. september

Heldagstur til Knivsberg og Egerfærde.

Stævnemøder med det tyske og danske mindretal. Turleder: Mads Rykind-Eriksen.

Kl. 19.30: "Sønderjyske sange og sange om Sønderjylland" v/ Mads Rykind-Eriksen.

Torsdag den 3. september

Kl. 9.00: Morgensang i Rødding Frimenighedskirke med den gribende historie om præsteparret, der mistede to sønner under Første Verdenskrig v/ frimenighedspræst Mette Geil.

Kl. 9.40: "Hvad vil vi kæmpe og dø for?" v/ Flemming Rose, chefredaktør på Frihedsbrevet.

Kl. 14.00: "Et museum for en svunden tid?

Europas udfordringer i en ny verdensorden" v/ Friis Arne Petersen, fhv. ambassadør i Tyskland, USA og Kina og direktør i Udenrigsministeriet.

Kl. 19.00: Afslutningsmiddag med sang, gåtur og ostebuffet.

Fredag den 4. september

Kl. 8.45: "Gå da frit enhver til sit". Morgensang og afrunding v/ Mads Rykind-Eriksen. Derefter afrejse.

Praktisk

Pris: 6.300 kr. på dobbeltværelse uden bad (tillæg 1.200 kr. for enkeltværelse). 6.900 kr. på dobbeltværelse med bad. Yderligere oplysninger og fuldt program samt tilmelding på skolens hjemmeside: www.rhskole.dk

Scan og læs mere om kurset

GRÆNSEFORENINGEN

RØDDING HØJSKOLE

Tema:
Grundtvig i
grænselandet

Grundtvig lever i Tyskland

Den danske digterpræst Nikolaj Frederik Severin Grundtvig er ikke lige kendt på alle tyske højskoler, men en tysk oversættelse af en bog om Grundtvig vil hjælpe på det, siger den tyske højskoleforenings danske Geschäftsführer

Mens eleverne på de danske højskoler ofte er unge mennesker, som kommer fra byerne, forholder det sig helt anderledes i Tyskland. Her er det landbefolkningen, der dominerer, og i et Tyskland, der i stigende grad bliver fragmenteret, er der i den grad behov for den samtale på tværs af politiske og sociale skel, som en højskolehverdag kan byde på. Det mener Geschäftsführer, Dr. Peter Buhrmann, fra Verband der Bildungszentren im ländlichen Raum e.V., som det tyske højskoleforening hedder. Det er et forbund med 46 højskoler eller højskolelignende institutioner, som har forskellige fællestræk med de oprindelige danske tanker om højskoler.

Længst mod nord ligger Nordsee Akademie i Læk lige syd for den danske grænse.

"I dag er danske højskoler dannelse med kunst, teater og andre fag for alle, og ofte bybefolkningen. I Tyskland er det for landbefolkningen og tit landbruget, der står i centrum," siger han og peger på selve livet på en højskole som noget, folk i vores sydlige naboland virkelig kan lære af:

"Jeg vil mene, noget af det, Tyskland har brug for, er det nonformelle rum, og det er det, der sker fra klokken fire om eftermiddagen, når undervisningen slutter, og til den begynder igen. I Tyskland er det som om, at det er irrelevant, hvad der sker uden for undervisningen," siger Peter Buhrmann. ➡➡

Af Poul Struve Nielsen

Han mener, at hvis man giver folk et fornuftigt grundlag i undervisningen, vil de – som på danske højskoler – efter undervisningen fortsætte samtalen på det grundlag:

“Det nonformelle samtalerum er udviklingen af den demokratiske diskurs, det er det, Hal Koch kaldte samtaledemokratiet. I den forbindelse har jeg nogle gange haft held til at få tyske politikere til at forstå, at de skal have respekt for den samtale i det nonformelle rum,” siger han med henvisning til teologen og den tidligere forstander for Krogerup Højskole, Hal Koch, der bl.a. har skrevet bogen ‘Hvad er demokrati?’ fra 1945.

Men har man i Tyskland overhovedet nogen forståelse for Grundtvig og grundtvigianismen?

“Grundtvig har vistnok skrevet noget i retningen af, at en tanke er en følelse, der er blevet sig selv klar. Det er vel det, der sker, når de læser Anders Holms bog om Grundtvig, at de på de tyske højskoler bliver klar over, hvad de har gjort hele tiden. Når man finder ud af det, vil man have mere af det. Grundtvig bliver et tydeligere begreb i højskoleverdenen i Tyskland. Jeg håber, at man med Grundtvigs udbredelse i højskolekredse kan nå ud over højskolekredsene,” siger Peter Buhrmann, som tidligere har været forstander for Højskolen Østersøen i Aabenraa.

Begrænset viden om Grundtvig

Han fortæller om den tyske højskolebevægelse:

“Alle er internatsinstitutioner. Der er mange ting, som minder om de danske højskoler. Der er også en udbredt viden om Grundtvig på nogle højskoler. Der er kommet seks højskoler i de fem nye delstater efter 1990, som bidrager til demokratisering og demokratisk dannelse. De er for enkeltes vedkommende grundlagt af præster, der har været i Danmark og set på danske højskoler og har oprettet højskolerne efter dansk forbillede.”

Han erkender også, at der på mange af de tyske højskoler ikke er meget viden om Grundtvig.

“Der er højskoler, som ikke har noget forhold til Grundtvig overhovedet. Men som udfører arbejdet i Grundtvigs ånd uden at kende til Grundtvig. Man kan forstå Grundtvig i Tyskland og bruge ham til noget i Tyskland, men han er ikke præsent i Tyskland. Det er ikke kun der, hvor man taler direkte om ham, at han er

til stede. Han er ikke kendt og ikke noget gennemtrængende begreb. Det er grunden til, at bogen er så vigtig.”

For med bogen ‘N.F.S Grundtvig – Der Reformator og Begründer des modernen Dänemark’ er der en mulighed for at få kendskab til Grundtvig. I andre kredse end de grundtvigianske vil man måske nok til undertitlen ‘reformatoren og grundlæggeren af det moderne Danmark’ sige, at det var der nu flere om. Men der er ingen tvivl om betydningen af den åndelige oprustning, Grundtvig tegnede sig for, da Danmark var truet som stat efter nederlaget til Tyskland i 1864. Men hvordan kan Grundtvig så have betydning i netop Tyskland?

“Der er en række tendenser i det tyske samfund, som gør Grundtvig meget, meget vigtig. Højskolerne er vigtige på grund af forholdet mellem land og by. Højskolerne yder et meget vigtigt bidrag til at afvikle spændinger mellem land og by,” siger Peter Buhrmann. Som navnet på den tyske højskoleforening klart fortæller, der er der tale om en sammenslutning af danskesescentre på landet (Bildungszentren im ländlichen Raum).

“De er en del af de landlige regioner og er autentiske repræsentanter for det landlige Tyskland. Folk på landet, der kommer på en højskole, føler sig trygge og kender stedet. Det gør, at der er en masse forbehold, som ikke er til stede. Hvis du beder en ung landmand møde på kommunekontoret, et gymnasium eller et universitet, har de alle mulige forbehold, men de oplever, at højskolerne er deres egne.”

Stor interesse

Peter Buhrmann fortæller, at mens Tysklands 16 forbundslande fører hver deres egen uddannelsespolitik, så er der i Berlin en vis interesse i at støtte højskolerne, fordi de afvikler spændinger mellem land og by.

“Grundtvig er vigtig, fordi han bidrager til at give de 46 institutioner en identitet, et fælles sprog og begreb for det arbejde, man gør på højskolerne. Og det, som er en meget overraskende dimension, er, at man kan bruge Grundtvig nu til at overbevise politikere og ministerier om, at man skal støtte. På højskolerne har vi den styrke også, at alle kan komme.”

Og det har Tyskland brug for, mener Peter Buhrmann. Højskolerne som mødesteder er med til at

“Der er højskoler, som ikke har noget forhold til Grundtvig overhovedet. Men som udfører arbejdet i Grundtvigs ånd uden at kende til Grundtvig.”

Dr. Peter Buhrmann fra den tyske højskoleforening om de tyske højskoler

nedbryde nogle af de forskelle og indbyrdes fordomme, der er opstået mellem forskellige grupper i befolkningen i Tyskland. Forskelle, der også afspejles i de store spændinger mellem de demokratiske partier i Tyskland og det højreekstremistiske parti, Alternative für Deutschland (AfD). De andre partier holder AfD uden for indflydelse med den såkaldte brandmur.

“Kløften mellem AfD og de borgerlige partier bliver dybere og dybere. Et af de steder, man kan afhjælpe den spænding, er højskolerne. Der er mulighed for at føre samtaler på højskolerne, som ikke kan føres andre steder, og som afspænder den situation”, siger Peter Buhrmann.

Han uddyber:

“Højskolerne udgør et neutralt politisk rum. Det kan man godt se som noget særligt grundtvigsk. Man arbejder for frihed for Loke såvel som for Thor. Der er ingen tilslutning

til tankegods fra AfD, og her kan måske føres samtaler, der i det hele taget forebygger opbakning til AfD”

Misbrug og markedsføring

Interessen i Tyskland for den danske højskolebevægelse har ifølge bogen om Grundtvig taget skiftende former. Under Weimarrepublikken voksede antallet af tyske højskoler til omkring 50, og de kunne være katolske, protestantiske, socialistiske eller landbrugsorienterede. I nazitiden ændrede interessen for Grundtvig sig, nok især på grund af hans interesse for den nordiske mytologi, i en uheldig retning, og han blev tolket ind i en nazistisk ideologi.

“De intellektuelle og de nazister, der har misbrugt Grundtvig, har været forelskede i ham, så længe de beskæftigede sig med hans folkelighedsbegreb og begreb om mytologi. Men lige så snart hans frihedsbegreb gik op for dem, mistede de alt for ham. Han kan

misbruges som nationalist og genealog. Men man misforstår, at hans folkelighedsbegreb er bundet til demokrati og frihed og den selvstændige tanke. Så de ting, nazisterne har brugt Grundtvig til, er meget selektiv læsning og et meget groft misbrug,” siger Peter Buhrmann.

Med magtovertagelsen den 30. januar 1933 blev højskolerne i vidt omfang lukket. Efter Anden Verdenskrig, i 1950'erne, blev den nuværende tyske højskoleforening dannet, og siden er antallet af højskoler vokset, og efter at de østtyske forbundslande kom med i Forbundsrepublikken, er der altså også oprettet højskoler her. Nu har de så fået en bog, der kan sætte arbejdet i et mere bevidst grundtvigiansk lys.

“Jeg er meget overrasket over, hvor godt den er taget imod af vores skoler,” siger Peter Buhrmann om Grundtvig-bogen.

Han mener i øvrigt, at man fra dansk side i langt højere grad burde forstå, hvor stor betydning ➡

Grundtvig har ikke bare som åndelig oprustning, men også som åndelig eksport.

“Grundtvig sælger virkelig Danmark i Tyskland. Jeg er altid lidt ked af, at danskerne ikke helt forstår, hvordan tyskere er helt vilde med Danmark og danskere. Og at tyskere ikke forstår, hvordan Danmark kan være et veludviklet industrisamfund, hvor alting fungerer, selv om danskere er afslappede og uformelle. I Tyskland er der en opfattelse af, at man kun kan få et velfærdssamfund, hvis man er enormt formel og deler børn op i skolen. Det bliver vendt på hovedet i Danmark. Det er Grundtvig for mig.”

Peter Buhrmann mener, at det for Danmark er en kulturel værdi, som vi burde markedsføre os med:

“Vi er for dårlige til at bruge en dansk værdi som Grundtvig til at markedsføre os med i Tyskland. Jeg synes godt, vi kunne bedrive mere kultureksport. Det er en eksportvare, der vil være meget eftertragtet og efterspurgt i Tyskland.”

Mindretallene

Grundtvig gik som politiker ind for en sindelagsgrænse mellem Danmark og Preussen. Han frygtede, at et stort og samlet Tyskland kunne være en trussel for Danmark som selvstændig stat. Han nåede at opleve tabet af hertugdømmet i 1864, og født som han var i 1783, oplevede han selvfølgelig ikke Genforeningen. Så han har ikke forholdt sig til mindretallene, som vi kender dem i dag.

Peter Buhrmann, som har været højskoleforstander i Aabenraa i det dansk-tysk grænseland og siden altså er blevet den samlende figur i den tyske højskolebevægelse, har altid ment, at mindretallene er historisk begrundede.

“Der er en historisk legitimitet for, at de findes. Og det, at de findes på den måde, de gør, er fordi, man har haft held til fundamentalt at gøre det modsatte af, hvad man har gjort historisk. Mindretal har altid historisk været et problem for nationalstaterne, men det har de ikke været i Danmark og Tyskland efter 1920. Der er en folkelig forståelse, vi skal være meget stolte af det. Det tyske mindretal har for Tyskland for mig at se først og fremmest den funktion at gøre Tyskland kendt i Danmark, og på samme måde syd for grænsen”, siger han.

Derfor skal Grundtvig læses i Tyskland

‘N.F.S. Grundtvig – Der Reformator und Begründer des Modernen Dänemarks’ er en oversættelse af forfatter Anders Holms introduktionsbog om N.F.S. Grundtvigs tanker om højskole, demokrati, dannelse, kirke og samfund på tysk

Det er Grundtvigs Forum, der med støtte fra blandt andet Grænseforeningen, har sørget for, at den er udgivet i Tyskland på forlaget Vandenhoeck & Ruprecht. Grundtvigs Forum skriver, at det er et vigtigt tidspunkt – for den tyske offentlighed har brug for Grundtvig netop nu, hvor den politiske samtale er splittet og fløjene har vanskeligt ved at tale sammen. Anders Holm siger selv om udgivelsen:

“Grundtvigs tanke om at arbejde mod et fælles bedste er virkelig væsentlig at få italesat i en tid, hvor mange institutioner, vi forbinder med demokrati, er under pres. Håbet er blandt andet, at præsentationen af Grundtvigs centrale idé om at turde sige sin mening, men også modet til at indrømme andre samme mulighed, kan sætte gang i en tillidsfuld samtale. At vi på trods af uenighed skal kunne være i stue sammen.”

Altid opdateret

om grænselandet

Få adgang til nyheder og artikler fra det dansk-tyske grænseland, når du har lyst - året rundt.

Prøv vores introduktionstilbud
for kun 7,50 kr. / 1 €
første måned!*

Ingen binding, månedlig opsigelse mulig.

Scan qr-koden eller gå ind på fla.de/abonnement for at tage imod tilbuddet.

Få en måneds
abonnement til
7,50 kr.*

*Abonnementet fortsætter efter introduktionsperioden til den aktuelle abonnementspris, pt. 75 kr. pr. måned.

FLENSBORG **A**VIS

Sydslesvigsk kunstner på lærested for unge

Af Poul Struve Nielsen

*Helligåndskirken i Flensborg
er den ældste danske kirke i Syd-
slesig, her forevigtet i Margareta
Erichsens streg.*

Nogle anderledes værker af Margareta Etichsen, blandt andet denne croquis-tegning, er udstillet på gangen hos Sydslesvigsk Forening i Flensborghus for tiden.

Den kendte sydslesvigske kunstner Margareta Erichsen har fået et anneks opkaldt efter sig og er udstillet på Jugendhof Scheersberg ved Flensborg

På den ene væg er der træpaneler. Ellers er væggene i auditoriet i det nye anneks på Jugendhof Scheersberg

syd for Flensborg grå. Og de rene grå betonflader danner en perfekt baggrund for de kunstværker, der er hængt op.

Kunstværkerne er af den sydslesvigske kunstner Margareta Erichsen.

Der er parketgulv og sænkede lamper og en radiator, der farvemæssigt står godt til det sorte loft og flyglet i det ene hjørne. Lysfaldet langs væggene er nænsomt, så glasrammerne, kunstværkerne på væggene er hængt op i, ikke bliver forstyrret af reflekser i glassene.

Det er kunstværkerne, det handler

om. Ikke kun auditoriet i det nye anneks, men også alle værelserne i annekset er udsmykket med kunstværker af Margareta Erichsen.

Jugendhof Schersberg hører under den tyske grænseforenings paraply. Børn, teenagere og unge kan her udtrykke sig gennem forskellige kulturelle aktiviteter som teater, film, musik, dans og billedkunst. De kalder sig det ikke, men det er en slags ungdomshøjskole med korte kurser, og Grundtvig er ikke nævnt, men Peter Buhrmann fra den tyske højskoleforening kender stedet og siger, at vi godt må citere ham for, at Grundtvig er der i ånden.

Fremover vil alle, der kommer i det nye anneks så blive mødt af billedkunst, som udgår af det

danske mindretal. Det er opkaldt efter kunstneren Margareta Erichsen.

Betydningsfuldt

“Margareta Erichsen har vist mig, at det at tegne og male er en tilnærmelse til virkeligheden og en bæredygtig oplevelse af noget betydningsfuldt,” siger kunstprofessor, dr. Klaus-Ove Kahrmann, som har beskæftiget sig indgående med Margareta Erichsens kunstværker.

Meget af det, hun har malet, er skitser. Det er bygninger og landskaber. Hun har fanget sin tid og således bevaret stederne, som de var, før alt blev forandret. Nogle af de bygninger, hun har forevigt, er siden revet ned, andre er forandret og moderniseret. Man kan stadig se, hvordan huse, som har fået nye og bedre isolerede vinduer i moderne materialer, så ud førhen. Hun har skildret steder i Danmark og Sydslesvig, især i Nordfrisland, hvor hun boede de sidste mange år af sit liv. Hvis man besøger Sydslesvigsk Forenings danske generalsekretariat i Flensborghus, så kan man på kontorgangen opleve en anden side af hende. Her er udstillet nogle helt anderledes værke, blandt croquis.

Til indvielsen af det nye anneks i Jugendhof Scheersberg talte både Klaus-Ove Kahrmann og Maike Lohse, som er tidligere lærer på Duborg-Skolen i Flensborg og ligeledes har beskæftiget sig indgående med Margareta Erichsen.

Margareta Erichsen blev født i Flensborg i 1916, og hun døde som 80-årig i Husum. Hende far var ma-

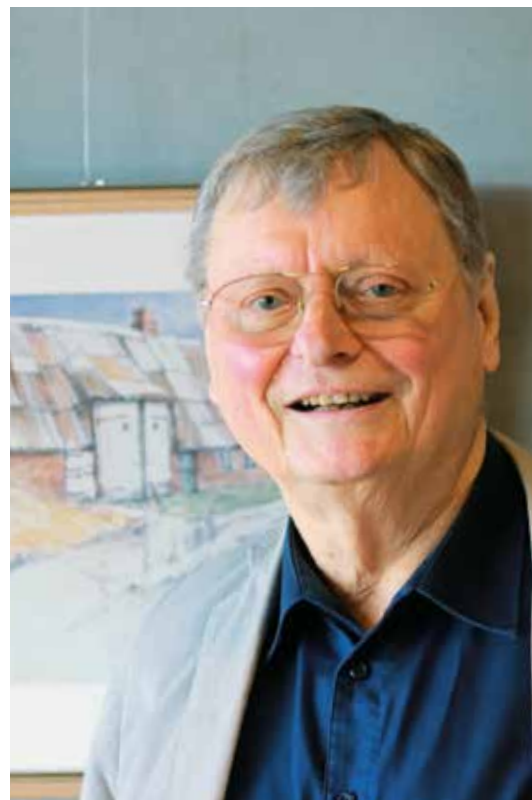
lermester og havde efter sigende en kunstnerisk åre. Han malede dog næsten udelukkende historiske motiver, muligvis fordi han var blevet beordret til at udføre tegneopgaver i skyttegravene under Første Verdenskrig. Efternavnet har hun fra en svensk tipoldefar, der malede fajance i København og i Slesvig, fornavnet markerer vist også de svenske aner.

“I mellemskolen blev hendes kraftige nærsynethed og en ryglidelse opdaget. Det har måske været medvirkende til hendes tilbageholdenhed og generthed, som senere blev kendetegnende,” fortæller Maike Lohse.

Elev i Tyskland og Danmark

Som ung kvinde kom Margareta Erichsen i kokkelære i Gelting. Men kunsten slap hun ikke, og i 1941 blev hun optaget på Kunsthochschule i Karlsruhe. Da skolen blev delvist ødelagt som følge af Anden Verdenskrig, fortsatte hun som de andre elever ude på landet med landbymiljøer som motiver. Opholdet fik en brat ende, da de studerende blev beordret til at arbejde i rustningsindustrien i ferien. Margareta Erichsen rejste hjem til Flensborg og fik job som teknisk tegner på skibsværftet, som var et naturligt mål for de allieredes bombardementer, men også en dansk børnehave og hendes barnheds Duborggade blev ramt.

I efteråret 1943 begyndte hun på kunstakademiet i München, men igen måtte hun rykke på grund af krigen, denne gang til kunstsolen i Nürnberg, som var flyttet ud til

Det at tegne og male er en tilnærmelse til virkeligheden og en bæredygtig oplevelse af noget betydningsfuldt,” siger kunstprofessor, dr. Klaus-Ove Kahrmann om Margareta Erichsens kunstværker.

Hun udførte mange arbejder for mindretallets organisationer, blandt andet en hel række kalligrafiske dokumenter til grundsten for de mange nye skolebygninger og desuden en del grafiske arbejder, fortæller Maike Lohse om Margareta Erichsen.

en lille by. Da den 'totale krig' blev proklameret i 1944, blev alle akademier lukket og alt kunstnerisk arbejde forbudt, så turen gik igen hjem til Flensborg, hvor hun åbnede Atelier Erichsen sammen med sin bror. Sammenlignet med byer som München og Karlsruhe var Flensborg sluppet nådigt gennem krigen. Men den gamle bydel var præget af forfald. Maike Lohse beskriver, hvordan Margareta Erichsen frygtede, at husene ikke ville overleve de næste 10 år.

"Hun begyndte at tegne huse og gårdmiljøer, ofte fra forskellige perspektiver. Hun arbejdede ikke fotografisk nøjagtigt, men alligevel præcist. Men allerede på hendes tegninger fra dengang kan man fornemme noget mere, nemlig atmosfæren, og man kan derudfra forestille sig livet i og omkring bygningerne," fortæller Maike Lohse.

Margareta Erichsen blev forlovet med en dansker og lærte dansk. Sønnen af kunstmaleren Valdemar Albertsen, som var uddannet på kunstakademiet i København, anbefalede hende at søge optagelse der, og han hjalp hende også med at få visum til Danmark. "På akademiet studerede hun hos professor Aksel Jørgensen med tyngdepunktet kompositions-lære med konstruerende opbygning af et billede. Det var helt nyt for hende, og hun arbejdede med begejstring. I Karlsruhe og München havde der været lagt vægt på intuitiv frihåndstening. Nu opstod en lang række akt- og portræt-tegninger ud fra den nye metode", fortæller Maike Lohse.

Det er i øvrigt nogle af disse værker, der for tiden kan ses på Flensborghus.

Klaus-Ove Kahrman mener, at Margareta Erichsens tilgang til at tegne var præget af noget, han kalder en langsommelighed.

"Hun var præget af de forskellige tilgange, hun havde lært fra sine akademiske lærere i Karlsruhe, München og København. Måske tog hun værdierne i den langsommelighed til sig og gjorde den til en del af sin personlighed, som senere skulle blive så typisk for hende, med inspiration fra disse lærere," tilføjer han.

Margareta Erichsen nåede også at komme ud i adskillige egne af Danmark, og hun besøgte Italien. Efter tre år i København vendte hun tilbage til Flensborg og blev del af det danske mindretal. ➡

Arbejder for mindretallet

“Hun udførte mange arbejder for mindretallets organisationer, blandt andet en hel række kalligrafiske dokumenter til grundsten for de mange nye skolebygninger og desuden en del grafiske arbejder. I flere år tegnede hun motiverne til de sydslesvigske gaveplatter, som Sydslesvigsk Forening (SSF) lod fremstille. I flere år kreerede hun den ugentlige børneside i Flensborg Avis, hvortil hun både leverede historier og tegningerne. Samtidig deltog hun også i udstillinger sammen med sydslesvigske kunstnere,” fortæller Maike Lohse.

På avisen lærte hun den noget ældre journalist W.L. Andresen fra Ejdersted at kende. Han havde været aktiv på den danske side i afstemningstiden. I 1923 var han med til at stifte Frisisk-Slesvigsk forening. De blev siden gift og flyttede til Husum.

“Nu blev hun for alvor Nordfrislands maler og blev stadig mere bevidst om vestkystens frisiske fortid. Ægteparret lærte frisisk. Når Margareta Erichsen var ude at tegne i de små landsbyer, hvor omgangssproget hos mange endnu var frisisk, talte hun deres sprog med folk. På den måde fik hun mange værdifulde informationer, som hun tit noterede på selve tegningen. På en del tegninger fra Ejdersted, hvor det overvejende sprog var plattysk, tilføjede hun også kommentarer på ejderstedplat, sin mands sprog. Hun var altså et typisk grænselandsmenneske, der beherskede landsdelens sprog”, siger Maike Lohse.

Margareta Erichsen donerede sine værker til det danske mindretals kunstmuseum Mikkellberg i Hatsted ved Husum.

I forbindelse med kunstnerens 70-års fødselsdag udgav Klaus-Ove Kahrman monografien ‘Bilder aus Flensburg und Nordfriesland’, bygget på samtaler med Margareta Erichsen. Det er i dag en vigtig kilde for os til at erfare noget om hende som kunstner.

I 2007 udgav kunstmuseet Mikkellberg i Hatsted ved Husum bogen ‘Margareta Erichsen, Historiefortællersken i Husum’, og 2016 udgav Nordfriisk Institut festskriftet ‘Margareta Erichsen 100’ af Klaus-Ove Kahrman og Maike Lohse.

Endelig kan man på bagsiden af dette magasin læse, at et af hendes værker er valgt til Sydslesvigsk Forenings (SSF) julemærke i år.

Den tyske grænse- forening

Fra tysk kultur til Grundtvig på 100 år

Den Tyske Grænseforening, Deutscher Grenzverein, er ifølge foreningens hjemmeside paraplyorganisation for tre selvdrevne uddannelsesinstitutioner: Sankelmark Akademiet i Oeversee nær Flensborg, Nordsø Akademiet / Leck Voksenuddannelsescenter i Leck, og Scheersberg Internationale Ungdomscenter i Quern nær Flensborg, hvor de nu har fået en Margareta Erichsen-fløj. Nordsee Akademie skriver på sin hjemmeside: I tråd med traditionen fra de danske højskoler grundlagt i N.F.S. Grundtvigs ånd viderefører vi på Nordsøakademiet konceptet om at ‘bo og lære under ét tag’. Den grundlæggende idé om en levende skole med aktiv deltagelse danner grundlag for vores arbejde.

Den tyske grænseforening blev grundlagt i 1919 i Sønderborg som ‘Velfærds- og Skoleforening for Nordslesvig’. Efter folkeafstemningen i den tysk-danske grænseregion og den efterfølgende afståelse af Nordslesvig til Danmark, var dens mission at bevare tyske kulturelle aktiviteter og uddannelsesformer og at støtte det tyske mindretal i at bevare sin identitet. Efter Anden Verdenskrig lå foreningen stille nogle år og genopstod med det formål at fremme forståelse og tillid mellem mennesker i den tysk-danske grænseregion. Og nu altså også ud fra en grundtvigiansk orientering.

Ferietilbud 2026

HOTEL KOLDINGFJORD

GRÆNSEFORENINGEN

Hotel Koldingfjord har sammensat et helt særligt ferietilbud til alle medlemmer af Grænseforeningen.

Kom og nyd et par afslappende feriedage i de historiske bygninger på Hotel Koldingfjord. En oplevelse, der skifter med årstiderne, og hvor den smukke natur omkring hotellet bringer ro og balance til krop og sjæl.

Priserne inkluderer billetter til Genforenings- og Grænsemuseet i Christiansfeldt i de perioder, hvor museet har åben. Se evt. mere på museet hjemmeside: www.genforeningsmuseet.dk/abningstider-og-priser/

FERIE FOR 2

2 overnatninger i delt dobbeltværelse for 2 personer

i alt **1.745,-**

FAMILIEFERIE FOR 3

2 overnatninger i familieværelse for 2 voksne og 1 barn

i alt **2.495,-**

FAMILIEFERIE FOR 4

2 overnatninger i familieværelse for 2 voksne og 2 børn

i alt **3.245,-**

Priserne er inklusiv stor morgenbuffet.

Tilbuddet er gældende i følgende perioder i 2026

05.01 - 01.03 (Vinterperiode)
27.03 - 06.04 (Påske)
13.05 - 17.05 (Kr. Himmelfart)
22.05 - 25.05 (Pinse)
25.06 - 16.08 (Sommerperiode)
09.10 - 18.10 (Efterårsferie)
01.12 - 17.12 (December)

Spis din middag hos os med udsigt

Tilkøb halvpension begge aftener med 2-retters sæsoninspireret menu efter køkkenchefens valg og efterfølgende kaffe/te.

kr.780,- pr. person for 2 dage Børn fra 3-12 år 1/2 pris

Booking: Hotel Koldingfjords reception på tlf. 75 51 00 00 eller hotel@koldingfjord.dk
Bookingkode: Oplys D-Grænseforeningen samt dit medlemsnummer, telefonnummer og adresse.

Betingelser: Booking senest otte dage inden ankomst. Max. fem værelser per booking. Hotellet afgør værelsernes placering på ankomstdagen. Der er et begrænset antal værelser til medlemsprisen. Priserne er baseret på betaling ved afrejse. Tilbuddet kan ikke kombineres med andre rabatter. Tilbuddet gælder kun ved ophold, hvor medlemmet selv deltager. Vi kan kun garantere et bord i vores restaurant, hvis der er bestilt halvpension eller reserveret bord i forbindelse med bookingen. Hotellet forbeholder sig ret til at annullere bookingen indtil 30 dage inden ankomst.

Københavnske Stundom er vilde med grænselandet

Huskunstnerne på næste års folkBALTICA Festival har blandt andet instrueret unge i folkemusik på Jugendhof Scheersberg ved Flensburg

Af Poul Struve Nielsen

Der optræder undtagelsesvist tre huskunstnere ved folkBALTICA-festivalen i 2026. Normal er det en, men denne gang er valget faldet på et band, nemlig det danske band 'Stundom'.

Og de er glade for at være med i det dansk-tyske grænseland, selv om de er fra København.

Stundom er Emma Elmøe, Villads Hoffmann og Julian Svejgaard. Med deres instrumenter violin, cittern og klaver udgør de tre musikere et af de mest popu-

lære navne på den aktuelle nordiske folkemusikscene, og de har tidligere optrådt på folkBALTICA.

Men de har også været i grænselandet ved andre lejligheder. Blandt andet har musikerne fra Stundom været instruktører på 'Jugend Herbst Folk' (ungdom, efterår, folkemusik) på Jugendhof Scheersberg ved Flensburg.

'Musik, sang og dans er i fokus for det internationale efterårs-folk-møde for børn og unge i alderen 13 til 26 år. Arrangementet centrerer sig om glæden ved fol-

Julian Svejgaard, Emma Elmøe og Villads Hoffmann er huskunstnere på næste års folkBALTICA Festival.

kemusik og musikalsk udveksling på tværs af grænser,' hedder det på hjemmesiden hos Jugendhof Scheersberg, som lige har indviet et nyt annekset opladt efter den sydslesvigske kunstner Margareta Erichsen, hvis værker pryder alle rum i annekset.

Så der er og har været meget dansk inspiration på det sted. Stundom optrådte også sammen med folkBALTICA Ensemblen på dette års Tønder Festival.

"Det er anderledes at komme på en festival med to sprog, så det glæder vi os også til," siger violinist Emma Elmøe.

Det opleves som noget særligt, at et helt band er blevet udvalgt huskunstnere.

"Vi er begejstrede over, at festivalen tør at satse på den fælles energi, der opstår mellem musikere, der sammen skaber musik. For os understreger det også den smukke tanke, at musik er en arena, der lever af fællesskab og møder mellem mennesker – på tværs af generationer, genrer og grænser," siger Stundoms pianist Julian Svejgaard.

Samarbejde

Stundom glæder sig navnlig til samarbejdet med folkBALTICA Ensemblen: "Det har en særlig plads i vores hjerter, at vi skal komponere et værk musik til ensemblet og spille det sammen med dem. Det bliver stort!", lover Julian Svejgaard. Næste års huskunstnere betegner ensemblet som det bedste amatør-orkester på den folkemusikscene. "Hvis vi havde boet tættere på, ville vi alle tre have været med i det", siger violinist Emma Elmøe. Julian Svejgaard har desuden optrådt med Insel Ensemble, som

er et ensemble med musikere fra vadehavsøerne, der hører til både Danmark og Tyskland, men hvor musikken viser, de er helt deres egne og har en del til fælles.

"Det projekt bygger bro ind til, hvad vi skal lave med Stundom. Jeg har arbejdet med ensemblet i 2-3 år," fortæller han.

Horisonter

Efter et travlt og forrygende 2025 har folkBALTICA nu løftet sløret for programmet for 2026. Det blev præsenteret i det nyrenoverede "Stadtsspeicher", et gammelt pakhus højt oppe med udsigt til alle sider og især over Flensborg Havn og Fjord, hvilket passer fint til temaet, som er 'Horisonter'.

"Horisonter er ikke bare udsigten herfra, det er ikke bare på den anden side af grænsen. Vi skal længe væk", siger festivalens kunstneriske leder Harald Haugaard. Og horisonterne bliver udvidet. De inviterede musikere kommer fra alle Østersøens EU-lande samt Norge, Shetlandsøerne og Grønland. Hvert år inviterer folkBALTICA kendte stjerner og nye talenter inden for folkemusikken.

"Resultatet af det er fremragende musikalske optrædener og møder, der giver genlyd længe efter. I år har vi blandt andre den bayerske tubaist Andreas Hofmeir, den grønlandske sanger Rasmus Lyberth, sangskriveren Ove Thomsen fra Nordfrisland, vokalgruppen Baltic Sisters fra Baltikum og de lokale helte Pabamet med," siger Harald Haugaard.

Tekst og fotos: Alexander Leicht Rygaard

Surf på sydslesvigsk

Jaris Düring fra Sydslesvig er ny lærer på surferlinjen på Ringkøbing Gymnasium. Til sin job-samtale forsøgte han at skjule sin sydslesvigske dialekt, men det havde han slet ikke behøvet, fortæller rektor Lars Roesen.

Det blæser en halv pelikan.
Sagt med andre ord er forholdene tæt på perfekte for eleverne på Ringkøbing Gymnasiums surferlinje denne tirsdag eftermiddag på stranden i Hvide Sande.

“Det er kun vores dygtigste elever, der får lov til at surfe i dag. Forholdene er simpelthen for barske for de nye”, fortæller sydslesvigske Jaris Düring, der er ny surferassistent på det vestjyske gymnasium, som afholder sine surfertimer ved det velkendte ferieparadis.

I alt er otte mand hoppet i bølgerne, inklusive Jaris Düring og chefinstruktør Koko, der er fra Mexico. Og selvom holdet har valgt at surfe i ly af molerne, er naturens kræfter stadigvæk heftige. Eleverne kæmper for at finde den rette placering på surfbrætterne. Og når den rigtige bevægelse i vandet spottes, gælder det om at padle på det helt korrekte tidspunkt.

Et par elever lykkes med at ramme bølgerne ganske godt. Og selvom det foregår på få sekunder, føles det som om, at det hele sker i langsom gengivelse. En bølge tager fart og form, og de unge surferes armbevægelser bliver hurtigere og mere taktfaste.

Med præcise ryk kommer surferne op at stå og finder balancen med udstrakte arme og bøjede ben. For et øjeblik virker de som forbundet med vandet. De meterlange surfbrætter glider hen over bølgerne, og en af surferne udbryder et jublende hyl.

“Det var virkelig nogle vilde bølger den dag”, fortæller Jaris Düring et par dage senere over telefonen.

“Jeg fik faktisk et stræk i knæet, fordi strømmen også hev nedenfra. Man kunne virkelig mærke de kræfter, der er på spil, og jeg blev rasket godt og grundigt igennem”, tilføjer han.

En fordel at være tosproget

Jaris Düring har siden den 1. august været ansat på Ringkøbing Gymnasium som årsvikar i historie og idræt samt surferassistent, og det var bl.a. hans evner på vandet, der skaffede ham jobbet. Men hans baggrund i det danske mindretal i Sydslesvig havde også betydning. Fem elever på surferlinjen er nemlig fra Tyskland.

“Her på egnen er det en klar fordel at kunne tale tysk, fordi der kommer så mange tyske turister og tilflyttere. Og i forhold til vores surfelever fra Tyskland er det vigtigt at kunne forstå dem og hjælpe dem som surferassistent”, siger Lars Roesen, rektor på Ringkøbing

Gymnasium, der var med til at ansætte Jaris Düring. Den sydslesvigske lærer, der er uddannet på Aarhus Universitet i historie og idræt, har dog ikke de bedste erfaringer med at være tosproget. Han forsøgte derfor at skjule sin opvækst i Tyskland en smule til jobsamtalen.

“Jeg vil ikke sige, at han holdt det hemmeligt, men han underspillede det en del. For mig er det kun et plus at være tosproget, men til samtalen kunne jeg ikke høre på ham, at han ikke er født i Danmark”, siger Lars Roesen.

For mig er det kun et plus at være tosproget, men til samtalen kunne jeg ikke høre på ham, at han ikke er født i Danmark”, siger rektor Lars Roesen (t.h.) om ansættelsen af den sydslesvigske surferlærer Jaris Düring (tv).

“Da jeg gik på højskole i Sønderborg, var jeg bare tyskeren. Det var ikke altid så fedt. Så til jobsamtalen forsøgte jeg at tale uden dialekt og overvejede hvert et ord. Det var lidt grænseoverskridende, men jeg prøvede bare at tale så pænt som muligt og ikke lave en eller anden germanisme”, lyder det fra Jaris Düring.

En dygtig livredder

Det viser sig, at den tirsdag eftermiddag i slutningen af september var den helt rigtige dag at besøge Jaris Düring. For et par dage senere fortæller han i telefonen, at dagens surferundervisning er aflyst.

“Der er ikke helt bølger i dag. Så nu skal vi tjekke våddragter til vinteren. Der går ikke lang tid, før vi skal bruge varmere dragter”, forklarer han.

“Vi har undervisning hver gang, men vejret er ikke altid med os. Forleden stod vi på skateboard. Det minder lidt om et surfbræt, fordi det også er meget livligt”, tilføjer Jaris Düring.

Når de så endelig kommer i vandet, har Jaris Düring rollen som surferassistent med fokus på sikkerhed.

“Jeg er dygtig til livredning, men har ikke den store surferbaggrund. Faktisk er mange af eleverne dygtigere end mig, men det må du ikke sige til dem”, griner Jaris Düring.

“I mit sabbatår rejste jeg rundt i New Zealand med nogle gymnasievenner i seks måneder. Vi surfede en del, og det var virkelig fedt. Men jeg har på ingen måde surfet hele livet”, fortæller sydslesvigeren.

På strandtur i hele Danmark

Vejen til jobbet som surferassistent krævede selvfølgelig en uddannelse i idræt, men optakten begyndte allerede før, at han blev indskrevet på universitetet i Danmarks andenstørste by. Man skal nemlig bestå en svømmeprøve for at komme ind på idrætsuddannelsen.

“Da jeg trænede op til prøven, blev jeg lidt bidt af det og endte med også at tilmelde mig et kystlivredderkursus. Jeg har altid været lidt af et vanddyr og kan godt lide at lege i vand. Det var et vildt fedt forløb, hvor jeg kom rundt på strande i hele Danmark for at opleve de forskellige forhold”, siger Jaris Düring. Kystlivredderkurset gav ham et studiejob som livredder, og i løbet af sine fem år på universitetet var han i sommerperioden rundt på strande i Danmark for at passe på de forskellige badegæster.

“Jeg er virkelig blevet glad for at være i Danmark og føler mig også mere og mere dansk. Men jeg har jo stadig kun det tyske pas”

Jaris Düring, sydslesviger og gymnasielærer i Danmark

“Jeg har været rundt i hele Danmark, fra Fanø til Thyborøn og fra Saksild syd for Aarhus til Brøndby Strand og havnebassinerne i København. Det var en virkelig fed måde at lære Danmark at kende på og et godt arbejde med en god løn”, siger han.

“I Danmark er folk glade og positive”

Jaris Düring er opvokset i landsbyen Neuberend nord for Slesvig og har gået på Hiort Lorenzen-Skolen, der er en af tre skoler for det danske mindretal i området. Efter tre gymnasieår på A.P. Møller Skolen i Slesvig og et sabbatår tog han på højskole i Sønderborg, hvorefter han flyttede til Aarhus for at studere. I dag har han svært ved at forestille sig, at han igen skal bo i Tyskland.

“Jeg er virkelig blevet glad for at være i Danmark og føler mig også mere og mere dansk. Men jeg har jo stadig kun det tyske pas”, siger Jaris Düring og uddyber med en anekdote fra sin opvækst.

“I Tyskland var der en hal, som altid var låst af. Og hvis vi spillede bold på boldbanen, blev de gamle mennesker sure. Jeg synes altid, at de gamle mænd i vores landsby var så sure. I Danmark er det bare omvendt. Folk er glade og positive. Jeg synes, her er en dejlig mentalitet og en tillid. Det er rart at være her”, tilføjer sydslesvigeren.

Et fedt job

Jaris Düring bor stadig i Aarhus på trods af lærergerningen i Ringkøbing, der ligger knap 130 kilometer væk mod vest. Jobbet er nemlig et halvtids årsvikariat til at begynde med, og meget afhænger af, hvor

mange elever gymnasiets surferlinje kan tiltrække.

“Mine timer er lige nu samlet tirsdag, onsdag og torsdag. Og så har jeg en lang weekend, hvor jeg lige slipper for at pendle. Men det er nok ikke holdbart i længden, hvis jeg skal fortsætte”, siger Jaris Düring.

I skoleåret 2025-26 er der i alt 22 surferelever fordelt på tre årgange. Heraf kommer fem drenge fra Tyskland, og de tre af dem bor sammen med otte danske elever, der heller ikke er fra egnen, i nogle surferboliger, som gymnasiet har adgang til i Hvide Sande. Eleverne kombinerer en almen studentereksamen med deres interesse for vandsport.

“Det er sgu et meget fedt job. Vi prøver altid at give alle en god oplevelse på vandet, og jeg har altid en anden instruktør at støtte mig til. Koko fra Mexico er vores chefinstruktør. Han tjekker vind og vejr og ved, hvilken brætlængde eleverne skal have, og hvilken side af molerne vi skal være på. Så forbereder jeg noget opvarmning”, siger Jaris Düring.

Surferlinjen havde sin første årgang i skoleåret 2023-24 med seks surferelever. Rektor Lars Roesen håber selvsagt, at det kan fortsætte og vokse sig endnu større.

Mange valfartede til Augustenborg

Af Poul Struve Nielsen

Da Grænseforeningens formand, Mirco Reimer-Elster, tidligt på sommeren blev citeret for, at grænselandet burde have et folkemøde, var det egentlig sagt i en bisætning, og der var ingen konkrete planer. Anledningen var, at Folkemødet på Bornholm er blevet for dyrt, og at der kan sættes spørgsmål tegn ved, hvor mange mennesker man når med budskaberne om det danske mindretal i Sydslesvig og grænselandet.

Nu har Sønderborg Kommune allerede samme år – i samarbejde med blandt andet Grænseforeningen – med stor succes gennemført det første folkemøde i grænselandet. Og det blev et tilløbsstykke.

Der var debatter og diskussioner om politik, kultur og historie. Der

var underholdning med Sønderjyllands Pigekor, X Factor-vinder Helene Frank og orkestret folk-BALTICA. Der var film, og der var levende værksteder, hvor børn lavede kunst. Og der var indhold, dybde og perspektiver, som rækker langt ud over grænselandet. Eller måske bør det kaldes grænseregionen. Både den danske generalkonsul i Flensborg, Annette Lind, og forkvinden for det danske mindretals kulturelle hovedorganisation Sydslesvigsk Forening (SSF), Gitte Hougaard-Werner, påpegede: Vi burde kalde det grænseregionen, ligesom man kalder det Øresundsregionen.

Og nu er det på tide at nævne ordet UNESCO, for det var jo 'UNESCO-Dage i Hertugernes Augustenborg', der fandt sted. Folkemødet blev en realitet takket være UNESCOs danske

To historikere, projektmedarbejder i Grænseforeningen, Freja Giebel, og professor, dr. Jørgen Kühl i en samtale om København-Bonn Erklæringerne.

Sønderborg Kommunes UNESCO-fejring blev et folkemøde med masser af deltagere og engagerede debatter og diskussioner

Simon Faber, tidligere overborgmester i Flensborg, Harro Hallmann, kommunikationschef i det tyske mindretals organisation, Bund Deutscher Nordschleswiger, Gitte Hougaard-Werner, formand for det danske mindretals kulturelle hovedorganisation Sydslesvigsk Forening, og Mirco Reimer-Elster, formand for Grænseforeningen, diskuterede om vi i vores grænseland har fundet en global opskrift på fred.

nationalkommission, som bad Sønderborg om at være vært for sin 80 års fejring.

Mads Wolff fra Den danske UNESCO Nationalkommission nævnte en UNESCO-rute, han havde besøgt i Skotland, hvor formålet var at vise de fine bevaringsværdige og smukke historiske turistattraktioner og dermed støtte turistindustrien i Skotland.

Der er også rigeligt med gode argumenter for turister til at tage til grænselandet, de kan for eksempel tage fra Jelling, der ligger lidt nord for grænseregionen, til Vadehavet og over grænsen til Dannevirke og Hedeby, så får man besøgt en masse UNESCO-steder, nemlig museerne ved Kongernes Jelling, Dannevirke og Hedeby, der alle er UNESCO-verdensarv.

Men i grænseregionen er der mere end turisme, her er det alvor for de mennesker, der lever der, for de forstår vigtigheden af kultur, historie og den natur, de er omgivet af.

For i grænseregionen er verdensarven også grænseoverskridende, idet Vadehavet, hvor det unikke økosystem, som strækker sig over Danmark, Tyskland og Holland, er godkendt som UNESCO-verdensarv.

“Desuden er Sønderborg UNESCO Learning City, og vi har også tre verdensmålsskoler i kommunen”, som Sønderborgs borgmester Erik Lauritzen (S) påpegede. I sin åbningstale sagde han med et glimt i øjet, at det var godt at få en pause fra kommunalvalget og få mulighed for at tale om vigtigheden af styrke demokrati og kultur, samt kæmpe for at bevare miljø og redde klimaet, for det er også det UNESCO handler om.

Desuden har Danmark og Tyskland forsøgt at få den dansk-tyske mindretalsmodel optaget på UNESCOs liste over immateriel kulturarv. Det lykkedes ikke i 2021. Men blandt andet Grænseforeningens Mirco Reimer-Elster foreslog, at man jo for eksempel om fem år, hvor UNESCO har 80-års jubilæum og København-Bonn Erklæringerne har 75-års jubilæum, kunne prøve igen. UNESCO kan også have flyttet sig, og med krigen i Europa, som blev en realitet kort efter afslaget fra UNESCO, har de fredelige levevis i grænselandet fået fornyet aktualitet.

“Dette er et klar signal om, at vi lever i et grænseområde, hvor fremtiden formes.”

Stephan Kleinschmidt, daværende viceborgmester Sønderborg for Slesvigsk Parti, som afrunding det velbesøgte folkemøde i grænselandet

Desuden forsøger Sønderborg at få de fantastiske omgivelser for selve folkemødet og UNESCO-fejringen, Hertugernes Augustenborg, gjort til verdensarv, og Aabenraa Kommune arbejder for at få Flensborg Fjord gjort til UNESCO Biosfæreområde. Det vil i hvert fald være i samarbejde med Sønderborg Kommune og det tyske forbundsland Slesvig-Holsten, hvor Flensborg jo er den største by ved Flensborg Fjord. Alt det blev man klogere på i samtalen om fællesskab og fælles udvikling – med bl.a. Adam Bak fra Kongernes Jelling, Lars Erik Bethge fra det historiske forsvarsværk Dannevirke, som drives i Sydslesvig af det danske mindretals kulturelle hovedorganisation Sydslesvigsk Forening (SSF), Flemming Just fra Verdensarv Vadehavet og Mie Riis fra den danske UNESCO-nationalkommission.

På programmet var også Hans Christian Davidsen, kulturredaktør på Flensborg Avis, museumsdirektør Axel Johnsen fra Museum Sønderjylland, mesterkok

Jesper Koch, Sønderjysk Pigekor samt forfatterne Karsten Skov og Anna Elisabeth Jessen og mange flere.

Som Sønderborgs viceborgmester Stephan Kleinschmidt fra Slesvigsk Parti, der er det tyske mindretals parti, sagde som afslutningsord på dagene:

“Dette er et klar signal om, at vi lever i et grænseområde, hvor fremtiden formes.”

Desuden har Sønderborg ambitioner om, at Hertugernes Augustenborg en dag skal være verdensarv. “Vi arbejder også med potentialerne i flere andre UNESCO-programmer. Så vi har grebet bolden og benytter UNESCOs jubilæum at invitere indenfor i UNESCO-arbejdet i samarbejde med UNESCO i Danmark og Grænseforeningen. Det bliver en weekend med masser af godt til både hjerne, hjerte og mave”, siger Sønderborgs borgmester Erik Lauritzen (S).

Enkehertuginde går igen

“Jeg er Louise Augusta, enkehertuginde i Augustenborg. Det er omgærdet med stor mystik, hvem min far egentlig er. På papiret er min far Christian den 7. Men det er jo en offentlig hemmelighed, at min virkelige far er livlægen Struense, og Caroline Mathilde, dronningen, er min mor”, fortæller enkehertuginde, som gik rundt på arealerne ved Augustenborg Slot under UNESCO-dagene på Hertugerne Augustenborg.

Magasinet Grænsen spurgte hende, hvad hun tænke om, at Danmark og Preussen/Østrig kunne være i krig om Slesvig 100 år senere.

“Der var været en evig strid mellem hertugdømmerne og kongemagten. Hvis det skulle komme så vidt, ville det ikke overraske mig.”

Hvad, hvis Slesvig bare blev tysk?

“Jeg har min elskede bror, kong Fredrik den 6. som jeg er vokset op sammen med på den ene. Han er jo den danske konge. Men jeg har jo min gemal og hele min svigerfamilie på den anden side, som jo er nogle af hertugerne hernede. Så jeg er et meget splittet menneske i den her relation, men mit hjerte vil jo altid banke for Danmark.”

Ved tanken om, at grænsen om flere hundrede år vil gå ved Kruså, og at der vil være et tysk mindretal på den danske side, og et dansk mindretal på den tyske side, hvad siger De så?

“Det er dog et vidunderligt fremtids-scenarie. For det er jo netop det, som jeg i oplysningstidens ånd taler for; at vi kan leve sammen, at vi alle som mennesker er lige.”

Prinsesse Louise Augusta, som vandrede rundt i Kongernes Augustenborg hin weekend i november er i virkeligheden Mia Lilliendahl Larsen, som har sin egen virksomhed Eventør, som leverer historisk edutainment og levende fortællinger fra vores fælles kulturarv.

Godkendt debuttur til Sydslesvig

Tekst og foto: Alexander Leicht Rygaard

“Ja, så skal vi sgu i fængsel!”. Sikkerhedsvagten ved indgangen til Flensborg Fængsel må undre sig noget over det syn, der møder ham en tirsdag eftermiddag i slutningen af oktober.

En enorm turistbus på danske nummerplader er på vej direkte ind ad fængslets hovedindgang, hvor høje mure med pigtråd ellers indikerer, at herfra kommer man ikke lige umiddelbart ud igen.

“Kan vi ikke bare holde her og så gå ned til løven?”, lyder det inde i bussen fra de bagerste rækker.

Dørene til bussen bliver åbnet, og de omtrent 50 medlemmer af Grænseforeningen træder ud for at bevæge sig afsted mod et af den tyske grænsebys helt store højdepunkter set med danske øjne: Istedløven.

Fængselsbesøget er ikke en del af programmet for Grænseforeningens Sydslesvigtur, den første af sin slags i en årrække. Men sådan ender det kortvarigt ➡➡

Grænseforeningens Sydslesvigtur var en vellykket oplevelse på trods af et stramt program og en tur i fængsel. Sådan lyder det fra tre deltagere fra hver sin del af landet.

Istedløven var et af de steder, der blev besøgt på Grænseforeningens Sydslesvigtur.

som følge af et klassisk problem i Flensborg: vejarbejde og omkørselsruter.

En symbolsk løve

Buschauffør Kim tager fængselsturen med stoisk ro og jysk lune og mumler efterfølgende noget med, at han da har prøvet værre. Og nu kan han så vende den tomme bus og uforstyrret finde vej videre.

Længere nede ad vejen langs fængslet er rejsegruppen næsten nået frem til Istedløven, mindesmærket, der blev rejst i Flensborg i 1860 til minde om de faldne danskere i Slaget ved Isted i 1850 under 1. Slesvigske Krig, og som siden hen blev flyttet til både Berlin og København. I 2011 landede løven igen i Flensborg, denne gang som et tegn på venskab og tillid mellem danskere og tyskere.

“Gud, hvor er den løve stor”, lyder det fra mængden, da de få trappetrin fra pladsen bag Flensborgs naturvidenskabelige museum op til Istedløven på Flensborg Gamle Kirkegård er blevet forceret. “Skal vi ikke tage et fællesbillede?”, spørger journalisten ledende, hvorefter de 50 medlemmer fra hele landet heldigvis stiller op til hyggelig fotografering.

En tur for alle

Besøget hos Istedløven er kulminationen på første-dagen af Grænseforeningens Sydslesvigstur, en tur, der er kommet i stand efter ønske fra en række af Grænseforeningens mindre lokalforeninger, der ikke selv har rejser på programmet. Grænseforeningens sekretariat har derfor sat sig for at skabe en tur til grænselandet, som alle medlemmer kan få glæde af. Temaet for turen er ‘70-året for København-Bonn Erklæringen’, og tidligere på dagen har bussen været forbi Knivsbjerg, der er samlingspunkt for det tyske mindretal i Sønderjylland.

“Vi skal ikke fjerne, men forklare”, lød det her fra Hinrich Jürgensen, formand for det tyske mindretals paraplyorganisation, Bund Deutscher Nordschleswiger (BDN), da han fortalte om håndteringen af mindretallets nazistiske fortid.

Landdagen var det hele værd

Turen fortsatte onsdag og torsdag til det slesvigholstenske delstatsparlament, Landdagen, i Kiel, det historiske voldanlæg Dannevirke samt Flensborghus

og Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig, der er vigtige mødesteder for det danske mindretal i Sydslesvig. Magasinet Grænsen har spurgt tre deltagere fra hver sin del af landet om, hvordan de oplevede turen.

“Det var en fantastisk tur. Det var et lidt stramt program, men der var styr på det hele, og alt var planlagt fra yderst til inderst. Jeg tilmeldte mig især pga. besøget i Landdagen, og det var det hele værd”, fortæller Ketty Christoffersen, der er tidligere bogholder og har været aktiv i Grænseforeningen Esbjerg i otte år som kasserer. Hun roser især Sybilla Nitsch, forkvinde for Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW), der viste kyndigt rundt i Landdagen, hvor hun er én af fire folkevalgte repræsentanter fra SSW.

“Hun var fantastisk dygtig til at formidle og gav os en god orientering om, hvad man arbejder med for tiden i parlamentet”, siger Ketty Christoffersen, der har besøgt flere steder i det dansk-tyske grænseland, men aldrig Landdagen eller Dannevirke.

“Jeg synes også, at det var nogle spændende foredrag med mindretalsforskerne Jørgen Kühl og Rejhan Bosnjak på Centralbiblioteket”, tilføjer hun.

Ekstraordinært at høre Jørgen Kühl

Også Jes Nissen fra Grænseforeningen Skjern, Tarm og Videbækneknen er positiv. Han var afsted med sin kone, og de havde især tilmeldt sig, fordi turen inde-

Hinrich Jürgensen, formand for det tyske mindretals paraplyorganisation, Bund Deutscher Nordschleswiger (BDN), fortalte om det tyske mindretals samlingspunkt, Knivsbjerg.

holdt en række oplevelser, som man ikke lige kan få adgang til, hvis man tager afsted selv.

“Vi har grundlæggende haft en god tur. Der var spændende emner undervejs, og jeg synes især, at det var interessant at opleve Landdagen, Flensborghus og oplægget med Jørgen Kühl. Det var lidt ekstraordinært at høre Jørgen Kühl, for han er virkelig inde i stoffet og var enorm skarp”, fortæller Jes Nissen.

“Jeg er selv fra en meget dansk familie i Aabenraa, og min kone er fra det tyske mindretal, så vi kender begge en del til historien. Men det var meget interessant at komme med bagom det hele”, tilføjer han.

Kompetente folk alle steder

Dorte Elisabeth Jensen fra Grænseforeningen for København og Frederiksberg fortæller, at der på turen var knald på med et pakket program, men at det alle steder var kompetente folk, der tog imod og fortalte.

“Jeg havde en fest og hyggede mig gevaldigt. Jeg er selv fra Sønderborg, men bor i dag i København, og det var enormt fedt at få gennemgået historien igen. Jeg elskede de forskellige programpunkter og oplægsholdere, særligt besøget i Landdagen, hvor man jo ikke bare kommer ind selv”, siger hun.

“Jeg fandt hurtigt sammen med et par andre damer, og vi spiste sammen og fik et par kolde øl i baren,

inden vi gik i seng. Det var skønt”, tilføjer hun.

Dorte Elisabeth Jensen er skolelærer på Rantzausminde Skole i Svendborg og pendler halvdelen af ugen til Fyn. Det var gennem et projekt om udveksling med elever fra en dansk mindretalsskole i Husum, at hun blev opmærksom på busturen til grænselandet.

“Jeg meldte min skole ind i Grænseforeningen sidste år, og så tænkte jeg, at det burde jeg da også gøre som privatperson. Og så endte jeg med på turen her, for det er jo godt at være opdateret”, siger Dorte Elisabeth Jensen, der også sender roser til turens rejseledere, Grænseforeningens medarbejdere Pia Michella Press og Freja Giebel.

“De gjorde det virkelig godt, og der var altid masser af humor. Jeg er stor fan, og jeg ved, at jeg ikke er den eneste, der har det sådan”, tilføjer hun.

Til marts går det løs igen

Som følge af en stor interesse står Grænseforeningens sekretariat bag endnu en fælles busrejse til Sydslesvig. Turen bliver med samme indhold som den første, nemlig ‘70-året for København-Bonn Erklæringerne’, og vil finde sted den 16.-18. marts 2026.

Lad os mødes om noget fælles tredje

Det fungerer godt at have noget at være fælles om, men det kan være svært at finde det rigtige emne. Det må siges at være en af konklusionerne fra den nye konference, som flere af

Grænseforeningens lokalforeninger stod bag lørdag den 1. november.

Cirka 70 personer fra både nord og syd for grænsen var samlet på det historiske sted Skamlingsbanken for at finde løsninger på, hvordan Grænseforeningen og Sydslesvigsk Forening (SSF) kan udvikle samarbejdet mellem danskerne og det danske mindretal i Sydslesvig.

“Det er min oplevelse, at man i det danske mindretal har nok i sig selv. Man føler ikke, at man har behov for kontakten til Danmark, og det er ærgerligt. Man er altid meget hjertelige til at tage godt imod os, når vi er på tur i grænselandet, men vi savner at få besøg hos os”, indledte Kirsten Rykind-Eriksen, forkvinde for Grænseforeningen Vejle Vesteregn, der var en af initiativtagerne til konferencen.

Et panel var inviteret til at fortælle om deres syn på problemstillingen, og det gav samtalen et udgangspunkt. Men det var betragtningerne fra salen, der gav seancen dynamik og satte fokus på behovet for et fælles tredje.

“Jeg tror, vi skal trække vores fritidsinteresser ind i Grænseforeningen. Jeg holder selv af at kigge på fugle og har også lavet flere udflugter for børn og unge. Det kunne være interessant at få folk med både nord og syd for grænsen”, lød det fra Ole Tønder, som på trods af navnet er medlem af Grænseforeningens lokalforening i Sønderborg.

Kirsten Futtrup, der er bisidder i forretningsudvalget i SSF, tilsluttede sig den idé.

Grænseforeningens lokalforeninger ønsker tættere kontakt med det danske mindretal i Sydslesvig. “Måske skal vi mødes om et konkret emne, der interesserer folk”, lød en af idéerne, da flere af Grænseforeningens lokalforeninger havde inviteret til konference på Skamlingsbanken.

Mogens Ladegaard, Grænseforeningen Vejle Vesteregn, Mads Lausten, Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger (SdU), Claus Jørn Jensen, fhv. foreningskonsulent i Grænseforeningen, Alena Strelow, præst i Sct. Hans og Adelby danske Menighed, og Kay von Eitzen, amtskonsulent i Sydslesvigsk Forening (SSF), taler om samarbejde på tværs af den dansk-tyske grænse.

“Jeg har lavet strikkefestival i ti år, og vi har altid haft folk med både nord og syd for grænsen. Jeg tror, det er en god idé at arbejde med et konkret emne, der interesserer folk. Og vi har jo mange nye emner, vi kan tage fat i. Jeg tror, der er meget at hente i det grønne område med emner som biodiversitet, klima og tilstanden i Flensborg Fjord”, lød det.

Forskellige udgangspunkter

Panelet, der bestod af Mogens Ladegaard fra Grænseforeningen Vejle Vesteregn, formand Mads Lausten fra Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger (SdU), fhv. foreningskonsulent i Grænseforeningen Claus Jørn Jensen, præst Alena Strelow fra Sct. Hans og Adelby danske Menighed i Flensborg samt Kay von Eitzen, amtskonsulent i SSF for Flensborg By, så også god mening i udmeldingerne fra salen. Men udgangspunktet er selvfølgelig forskelligt, afhængigt af hvilken forening man sidder i. For Mads Lausten og SdU er det fælles tredje som oftest givet på forhånd i form af idrætten. Han fortalte bl.a., hvordan han som fodboldtræner for et U13-hold jævnligt kørte til Vonsild syd for Kolding for at spille kampe i regi af Dansk Boldspil-Union (DBU). “Det var et aktivt valg for at holde en god forbindelse til Danmark”, forklarede han.

Også Kay von Eitzen har erfaring med det fælles tredje i form af noget idræt, da han er formand for Flensborg Yacht Club, som hører under SdU.

“Vi sejler i den danske liga. Det fungerer godt at have noget at være fælles om”, sagde Kay von Eitzen.

Forskel på alder

Spørgsmålet er så hvilke emner, der skal samle Grænseforeningens lokalforeninger og medlemmer af det danske mindretal, hvor der ikke umiddelbart er et fælles tredje at samles om.

“I min optik er en af forudsætningerne for, at det kan køre mere gnidningsfrit, at man som lokalforening sætter sig ned om et bord og får afstemt forventningerne. Hvad er det, man gerne vil? Og hvad er det, man kan? Det siger sig selv, at lokalforeningerne ikke kan det samme. Dem, der er tættere på grænsen, har nemmere ved det end dem, der er længere væk. Det skal man finde ud af”, lød det fra Claus Jørn Jensen, der var foreningskonsulent i Grænseforeningen fra 1998-2023. “Og så er der altså også en aldersmæssig udfordring. Gennemsnitsalderen i Grænseforeningen er højere end i SSF, og det skal man også kigge på”, tilføjede han. Mange i salen kunne nikke genkendende til, at aldersforskellen er en udfordring. I dag er mange ➡➡

medlemmer af SSF nemlig unge børnefamilier, mens de fleste aktive medlemmer i Grænseforeningens lokalforeninger er pensionister.

“Vi har i Ringkøbing samarbejdet med en skole i Sydslesvig, og det er gået meget fint. Men vi vil så gerne møde forældrene, og det er vi ikke lykkedes med. Vi er gråhårede og taler et dansk, som de ikke helt kender. Jeg tror også på, at vi skal have noget konkret ind”, fortalte Bodil Hindsholm Hansen, formand for Grænseforeningen Ringkøbing og Omegn.

Hvad skal vi mødes om

Jette Thorup, formand for Grænseforeningen Silkeborg-Hammel, efterlyste også et fælles tredje. Hun forklarede, at man i det midtjyske har en god forbindelse til en afdeling af SSF i det centrale Sydslesvig, men at det er svært at finde noget at mødes om.

“Vi havde et meget vellykket midtvejsmøde på Skamlingsbanken og Koldinghus for cirka et år siden, hvor også Viborgegnens Grænseforening var med. Men det handlede om ikke så meget om grænselandet og Sydslesvig, og det var der lidt kritik af. Jeg synes virkelig, det er svært at finde nogle emner, som både er interessante for vores ældre medlemsskare og for de unge børnefamilier i SSF”, sagde Jette Thorup.

Ane Dragsbæk Poulsen fra Grænseforeningen Nordvestjylland spurgte efterfølgende, om paneldeltagerne fra Sydslesvig har konkrete idéer til, hvilke emner man kan mødes om.

“Det er op til os alle sammen at finde ud af, hvad vi vil med hinanden og finde noget, vi kan mødes om. Vi må være kreative og tænke i nye baner og emner. Vores fælles historie binder os sammen, men den er ikke en del af vores fælles samtale”, lød det fra Kay von Eitzen.

“Spørg forældrene. Jeg er sikker på, at de selv har gode idéer. Inkluder dem”, lød opfordringen fra den unge præst Alena Strelow.

Konferencen på Skamlingsbanken havde deltagelse af repræsentanter fra Grænseforeningens sekretariat og hovedbestyrelse samt en række lokalforeninger fra Fyn og Jylland. Der var også repræsentanter fra Sydslesvigsk Forening (SSF) og Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW).

Mogens Ladegaard, der også er en del af Grænseforeningens hovedbestyrelse samt kontaktudvalget under hovedbestyrelsen, lovede, at man ville samle tråden op fra konferencen sammen med amtskonsulenterne fra SSF.

Medmindre andet er nævnt, er arrangementerne gratis og åbne for alle. Se flere arrangementer på www.graenseforeningen.dk.

SYDDANMARK

Fredericia-Middelfart

18. februar kl. 19.00-21.00. 3. sal, Fredericia Bibliotek, Prinsessegade 27, Fredericia. Foredraget 'Flygtningelejren ved Fredericias gamle jernbaneremise 1945-1946' ved Morten Baarvig Thomsen, ph.d.-stipendiat i historie ved Syddansk Universitet. Han er også medforfatter til bogen 'Befrielsens skyggesider i Fredericia' udgivet af Museum Fredericia. Pris: 50 kr. Tilmelding på <https://fredericiabib.dk/arrangementer>. Arrangeret i samarbejde med Fredericia Bibliotek.

Kolding

28. januar kl. 18.00. Arena Syd, Idrætsvej 3, Vamdrup. 'Syng sammen'-aften med sanggruppen Solong, der medbringer sanghæfter, så man kan synge med på de sange, der synges. Aftenen indledes med dagens ret og en valgfri genstand (vand/vin/øl) samt kaffe og en småkage. Pris: 250kr. Bindende tilmelding senest 23. januar på 26 90 95 63 eller 40 32 98 87. Arrangeret i samarbejde med Historisk Forening for Vamdrup.

10. februar kl. 19.00. Restaurant Skamlingsbanken, Skamlingevejen 123, Sjølund. Afstemningsfest på Skamlingsbanken med festtale af generalkonsul i Flensborg, Annette Lind. Herefter musik ved duoen MALM samt fællessang og kaffebord. Pris: 120 kr. Tilmeldingslink kan fås hos kolding@graenseforeningen.dk. Arrangeret i samarbejde med Skamlingsbankeselskabet, Genfor-

enings- & Grænsemuseet, Dannebrogssamfundet, Christiansfeld Lokalhistoriske Arkiv og Forum Christiansfeld samt Kolding Kommune.

Sønderborg

14. januar kl. 17.00. *Knøs Gård i Hørup*. Nytårskur med grønlangkålsspisning og hyggeligt samvær samt kaffe, kransekage, sang og nytårstale ved en gæst. Pris: 195 kr. (gæster 250 kr.). Tilmelding senest 4. januar. Betaling til MobilePay 62465 eller bankkonto 9570-133 51546 (Husk at angive navn).

18. februar kl. 18.30. *Knøs Gård i Hørup*. Besøg af forfatter Linda Lassen, der vil fortælle om sit eget liv og forfatterskab. Om medvind og modvind, forfattermyter, realiteter og inspiration. Pris: 50 kr. (gæster 100 kr.). Tilmelding senest 11. februar. Betaling til MobilePay 62465 eller bankkonto 9570-133 51546 (Husk at angive navn).

Tønder

9. januar kl. 18.00. *Marskgården Bjerremark, Ubjergvej 19, Tønder*. Nytårskur med hyggeligt samvær og toretters menu efterfulgt af kaffe og kage. Oplæg om livet i krydsfeltet mellem dansk og tysk ved unge sydslesvigere, der går på Tønder Gymnasium. Der vil også være fællessang og rundvisning. Pris: 200 kr. (eksklusiv drikkevarer) Tilmelding og betaling senest 1. januar til konto 7970-0001027249 eller MobilePay 24 61 97 13 (husk at angive navn ved tilmelding).

10. februar kl. 18.30. *Kulturhuset Emanuel, Tøndervej 38a, Skærbæk*. Afstemningsfest med festtale ved Simon Faber, formand for Sprogforeningen. Der vil også være fællessang, spisning, korsang samt udstilling af afstemningspla-

kater og den originale afstemningsboks fra Astrup. Pris: 190 kr. Tilmelding senest 5. februar på www.kulturhus-emanuel.dk. Arrangeret i samarbejde med Kulturhuset Emanuel, Historisk Forening i Skærbæk og Foreningen Norden.

Vejle Vestereg

29. januar kl. 19.00-22.00. *Robertshus, Tybovej 2, 6040 Egtved*. En aften med musik og håndarbejde ved rigsspillemand Mette Kathrine Jensen Stærk. Efter kaffen vil Mette Kathrine spille til lidt folkedans, hvis der er interesse for at røre benene. Tag gerne egne arbejder med, ellers udleverer Kirsten Rykind-Eriksen et broderi-kit gratis inkl. vejledning. Pris: 75 kr. (bedes indbetalt til konto 0755 3225 667 577). Tilmelding senest 22. januar til rykind@bbsyd.dk eller 40 26 54 89.

10. februar kl. 19.00-22.00. *Balle Forsamlingshus, Ballevej 50, 7182 Bredsten*. Afstemningsaften med foredrag af Benny Engelbrecht (S), formand for Folketingets Sydslesvigudvalg. Indimellem synger vi sange fra Højskolesangbogen, drikker kaffe/the med brød til. Pris: 100 kr. (bedes indbetalt til konto 0755 3225 667 577). Tilmelding senest 3. februar til rykind@bbsyd.dk eller 40 26 54 89. Arrangeret i samarbejde med Historisk Selskab for Sydøstjylland, Balle Valgmenighed og Balle Forsamlingshus.

Aabenraa

10. februar kl. 19.00. *Folkehjem, Haderslevvej 7, Aabenraa*. Afstemningsfest med fællessang, musikalsk underholdning, kaffe og brødtort. Pris: 150 kr. Tilmelding på <https://gfaa.nemtilmeld.dk/16/> (billetsalg åbner den 8. januar). Arrangeret i samarbejde med Foreningen Norden Aabenraa, Hi-

storisk Samfund for Sønderjylland, Sprogforeningen, Frederiksklubben og Sønderjysk Skoleforening.

MIDTJYLLAND

Randers–Mariagerfjord

8. februar kl. 15.00. *Johanneskirken, Vorup Boulevard 29, 8940 Randers SV*. Sønderjysk kaffebord og foredrag ved lokalforeningsformand Hasse Neldeberg Jørgensen, der fortæller om sit arbejde gemmen seks år som provst for de 22 menigheder i Dansk Kirke i Sydslesvig.

Ringkøbing og omegn

8. januar kl. 19.00. *Aktivitetshuset Ringkøbing, Holmelunden 10, Ringkøbing*. Nytårskur med vin, kage, fællessang og underholdning ved trioen 'Marskens Guld', der synger og spiller både kendte og mindre kendte sange fra marskområdet og Sønderjylland. Pris: 120 kr. (inkl. traktament). Tilmelding senest 2. januar til ringkobing@graenseforeningen.dk eller 20 69 83 50. Betaling til MobilePay #82888.

5. februar kl. 19.30. *Aktivitetshuset Ringkøbing, Holmelunden 10, Ringkøbing*. Foredrag ved Gitte Hougaard-Werner, forkvinde for Sydslesvigsk Forening (SSF), der vil fortælle om SSF og de danske i Sydslesvig. Gitte har en særlig forbindelse til Ringkøbing, idet faderens familie – Hougaard – kommer fra Ringkøbing. Hendes farfar havde frisørsalon i Nygade. Pris: 100 kr. (inkl. kaffebord). Tilmelding senest 30. januar til ringkobing@graenseforeningen.dk eller 20 69 83 50. Betaling til MobilePay #82888.

Skanderborg og omegn

16. februar kl. 19.00. *Kirkecentret, Skanderup Kirke, Kirkebakken 10,*

Skanderborg. Grønlangkålspisning og foredraget 'Vejen til mine rødder – jeg er min mors hemmelighed' ved Lone Hansen, hvis mor forelskede sig i en tysk soldat under Besættelsen og fødte Lone, der voksede op hos kærlige adoptivforældre. Pris: 120 kr. Tilmelding til 22 48 64 73.

Skjern - Tarm og Videbækegnen

9. januar kl. 15.00. AktivitetsCenter Skjern, Nygade 48, Skjern. Nyt-årskur med fællessang ved Aase Mogensen og Anne Schack Stenberg. Efter kaffe og kage prøver vi at se ind i det nye år, hvor nogle fra bestyrelsen fortæller lidt om, hvad der venter os i Grænseforeningen. Tilmelding til bo.trelborg@gmail.com eller 51 92 09 00

17. februar kl. 19.00. Kirkehuset, Kirkegade 11, Tarm. Fortælling ved Lasse Rodewald, der er ny generalsekretær for det danske mindretals kulturelle hovedorganisation, Sydslesvigsk Forening (SSF). Pris: 75 kr. (inkl. godt kaffebord). Tilmelding til bo.trelborg@gmail.com eller 51 92 09 00.

Aarhus

26. januar kl. 19.30. Ellevang Kirke, Jellebakken 42, Risskov. Nytårs-koncert med Tine Bruhn & trio. Tine Bruhn er opvokset i Sydslesvig og har siden gjort New York til sin base. Denne aften akkompagneres hun af Søren Gemmer (klaver) og Torben Bjørnskov (bas) i et repertoire af nordiske viser, Joni Mitchell, Bob Dylan og jazzklassikere. Pris: 100 kr. Tilmelding senest 23. januar til aarhus@graenseforeningen.dk

16. februar kl. 19.00. Ellevang Kirke, Jellebakken 42, Risskov. Foredraget 'Grønland – hvad nu?' ved folketingsmedlem Aaja Chemnitz (Inuit Ataqatigiit), der sætter fokus

på ligeværd, anerkendelse og danskernes manglende viden om Grønland – og deler sine refleksioner om rigsfællesskabets fremtid og aktuelle politiske temaer. Pris: 75 kr. Tilmelding senest 13. februar til aarhus@graenseforeningen.dk. Arrangeret i samarbejde med Foreningen Norden i Aarhus.

NORDJYLLAND

Vendsyssel

25. januar kl. 10.00. Vrå Valgmønighedskirke, Vestergade 37, Vrå. Nytårstaffel med gudstjeneste og efterfølgende frokost på Vrå Højskole. Herefter oplæg ved Mads Rykind-Eriksen, forstander ved Rødding Højskole, om sangens særlige betydning i Sønderjylland. Pris: 100 kr.

15. februar kl. 12.00. Vrå Sognegård, Sdr. Vråvej 11B, Vrå. Afstemningsfest med foredrag ved Grænse-landsambassadørerne. Efterfølgende frokost. Pris: 80 kr. (inkl. øl/vand og snaps)

SJÆLLAND

Guldborgsund

17. januar kl. 13.00. Sognets Hus, Kirkestræde 6. Maribo. Grønlangkålspisning med hyggelig sammenkomst og underholdning ved 'Rødby Harmonika Klub'. Pris: 250 kr. (inkl. en øl eller vand + en snaps samt kaffe og kage). Tilmelding senest 15. januar til 50 22 67 00 eller zorba@mail.tele.dk. Arrangeret i samarbejde med Grænseforeningen Lolland.

Lolland

17. januar kl. 13.00. Sognets Hus, Kirkestræde 6. Maribo. Grønlang-

kålspisning med hyggelig sammenkomst og underholdning ved 'Rødby Harmonika Klub'. Pris: 250 kr. (inkl. en øl eller vand + en snaps samt kaffe og kage). Tilmelding senest 15. januar til 50 22 67 00 eller zorba@mail.tele.dk. Arrangeret i samarbejde med Grænseforeningen Guldborgsund.

Næstvedegnen

16. januar kl. 18.00. Sct. Mortens Kirkes Sognegård, Ostensfeldtsvej 18, 4700 Næstved. Grønlangkålspisning og hyggeligt samvær. OBS: Der er kun plads til godt 40. Pris: 245 kr. (inkl. grønlangkål med øl/vand og en snaps, kaffe/the og æbleskiver). Betales ved tilmelding på MobilePay 7349JK. Ellers kontant på dagen. Tilmelding senest 6. januar til kurt.muusmann@gmail.com eller 51 25 03 17.

Ringsted

24. januar kl. 9.30-15.00. Kulturhuset Søgade 3, Ringsted. Højskoledag med temaet 'De slesvigske krige'. Der vil være foredrag om de slesvigske krige, Første Verdenskrig og grænsedragningen. I løbet af dagen synger vi sange, der har baggrund i perioden. I middagspausen serveres der grønlangkål med tilbehør, og til eftermiddagskaffen er der hjemmebak, og evt. en "farisæer". Pris: 250 kr. for medlemmer (300 kr. for gæster). Tilmelding senest 15. januar til 050934mkl@gmail.com eller 25 21 30 51.

17. februar kl. 19.00. Kulturhuset Søgade 3, Ringsted. Generalforsamling med dagsorden ifølge vedtægterne. Efter generalforsamlingen præsenteres programmet for tredagesturen 2026. Derefter fortæller Ralph Mølders og Hans-Willy Bautz om deres nye historiske romaner.

Sorø

4. februar kl. 19.00. Lokale 111, Værkerne, Frederiksvej 27, Sorø. Foredraget 'Fra Slesvigs jord til Kongens bord' ved Bent Kofoed-Hansen, der fortæller om, da tyskerne rykkede ind i Sønderjylland i 1864. Dengang havde stiftsprovsten i Haderslev en søn med navnet Wilhelm. Det er Wilhelms historie, der berettes om. Pris: 50 kr.

HOVEDSTADEN

Frederiksborg

10. januar kl. 14.00. Kedelhuset, Fredensvej 12B, 3400 Hillerød. Nytårskur med kaffe, kage, portvin og kransekage. Jørgen Nielsen står for den musikken, mens vi synger fra Højskolesangbogen. Tilmelding til bent@panikrejser.dk eller 61 22 92 55.

18. februar kl. 14.00. Kedelhuset, Fredensvej 12B, 3400 Hillerød. Foredraget 'Hvor går grænsen?' ved Thomas Rathlev Henriksen, Grænseforeningens generalsekretær, der vil fortælle om Grænseforeningens arbejde i nutiden og

fremtiden. Pris: 30 kr. (inkl. kaffe og kage). Tilmelding til bent@panikrejser.dk eller 61 22 92 55.

Hørsholm, Det Grønne Område og Gentofte

15. januar kl. 16.00-18.00. Den gamle mødesal for kommunalbestyrelsen i Hørsholms tidligere Rådhus, Rungstedvej 1B, Hørsholm. OBS: Der er elevator på bagsiden af Det gamle Rådhus. Nytårskur med underholdning, et glas bobler og kransekage.

2. februar kl. 19.30. Hørsholm Sognegård, Barakstien 2, Hørsholm. Indgang fra ridebanen. Foredraget 'Sydslesvig – ud fra et højskoleperspektiv' ved Karsten B. Dressø, forstander på Jaruplund Højskole. Efter foredraget afholdes foreningens årlige generalforsamling jf. vedtægternes §7, inkl. bestyrelsens tale, regnskab og valg til bestyrelsen. Pris: 50 kr. (Der serveres sandwich, et glas vin og vand)

København og Frederiksberg

11. februar kl. 18.00. Allegade 11, Frederiksberg. '10. februar'-møde med gule ærter med hamburgerryg og pølse, pandekager samt kaffe mv.

Aftenens taler er forfatter Hans Christian Davidsen, der fortæller om sin seneste bog 'Lige på Grænsen'. Tilmelding til kobenhavn@graenseforeningen.dk. Pris: 275 kr.

SKAL JERES LOKALFORENINGSARRANGEMENTER MED I MAGASINET GRÆNSEN OG MED I ET FYSISK PROGRAM

Så sørg for, at jeres lokalforenings-side på Grænseforeningens hjemmeside er opdateret. Så samler vi alle arrangementerne til magasinet og i et program efter følgende deadline:

Magasinet Grænsen:

Deadline: 10. januar 2026.

Udgivelse: 19. februar 2025 .

Lokalføringsprogram:

Deadline: 3. maj 2026.

Udgivelse: 10. juni 2026.

Vær opmærksom på, at arrangementer, der optræder i kalenderen, kan være afholdt, når du modtager magasinet Grænsen, da distributionen strækker sig over fem dage.

Grænseforeningen
Peder Skrams Gade 5, 2. sal
1054 København K
info@graenseforeningen.dk
tlf. 33 11 30 63

Protektor: Hans Kongelige
Højhed Prins Joachim

Formand
Mirco Reimer-Elster
mre@graenseforeningen.dk

Generalsekretær
Thomas Rathlev Henriksen
th@graenseforeningen.dk

Vision: Hvorfor eksisterer vi?

- Grænseforeningen eksisterer for at fremme og støtte dansk sprog og kultur i Sydslesvig og for at øge kendskabet til og forståelsen for grænse-landets forhold.

Mission: Hvorhen vil vi?

- Grænseforeningen vil arbejde for et bredt folkeligt kendskab til forholdene i Sydslesvig og grænselandet.
- Grænseforeningen vil bidrage til en så dansk tilværelse som muligt syd for grænsen.
- Grænseforeningen vil bistå i at styrke de stærke sproglige og kulturelle bånd hen over grænsen.

Aktion: Hvad gør vi for at nå derhen?

- Grænseforeningen bygger bro hen over grænsen ved at pleje eksisterende forbindelser og udvikle

nye fællesskaber mellem det danske mindretal i Sydslesvig og Danmark.

- Grænseforeningens lokalforeninger spiller en nøglerolle i mødet over grænsen.
- Grænseforeningen oplyser om vigtigheden af Danmarks fortsatte støtte til dansk sprog og kultur syd for grænsen.

Værdier: Hvilke principper guider vores måde at arbejde på?

- Grænseforeningen har et historisk ansvar for at støtte det danske mindretal i Sydslesvig.
- Grænseforeningens arbejde er baseret på et åbent og tillidsfuldt samarbejde med flertal og mindretal i grænselandet.
- Grænseforeningens arbejde er baseret på en overbevisning om, at fællesskab er drivkraften bag fremskridt.

Grænseforeningens bestyrelse

Formand: Mirco Reimer-Elster, Glostrup

1. næstformand: Else Tornbo, Sønderborg

2. næstformand: Horst-Werner Knüppel, Skjern

Region Syddanmark

Mogens Ladegaard, Grejs
Jens Overgaard, Aabenraa
Else Tornbo, Sønderborg

Region Midtjylland

Horst-Werner Knüppel, Skjern
Karen Marie Ravn, Kjellerup

Region Nordjylland

Karsten Frederiksen, Brønderslev
Ane Dragsbæk Poulsen, Thisted

Region Sjælland

Stig Andersen, Næstved
Ruth Villadsen, Sorø

Region Hovedstaden

Steen Skovhus, Ishøj
Erling Rørdam, Hørsholm

GRÆNSEFORENINGEN

Nye julemærker hylder sydslesvigsk kunstner

Af Alexander Leicht Rygaard

Siden 1949 har det danske mindretals kulturelle hovedorganisation, Sydslesvigsk Forening (SSF), udgivet et julemærke efter dansk tradition, og i år er ingen undtagelse. Årets julemærke hylder den afdøde sydslesvigske kunstner Margareta Erichsen, der levede fra 1916-2006.

“Margareta Erichsen havde en stor forkærlighed for børnetegninger, hvor figurerne er glade og har et glimt i øjet. I det her tilfælde er der tale om julenisser, men i virkeligheden er det bare børn med nissehuer. Det er nogle dejlige tegninger, som ikke før har været offentligt tilgængelige. De emmer af julestemning og en umiddel-

barhed, så dem er vi glade for at kunne bringe frem”, siger Erik Fredens, der er formand for SSF's billedsamlingsudvalg, som står bag julemærkerne.

Det var oprindeligt lægen Ferdinand Jensen, der kom på idéen med at udsende et årligt sydslesvigsk julemærke, som kunne skabe opmuntring blandt mindretallets medlemmer i årene efter Anden Verdenskrig. Julemærket blev mødt med stor interesse, og i 1969 toppede efterspørgslen med et oplag på knap 1,25 millioner. I dag trykkes der ca. 60.000 frimærker.

Julemærkerne kan købes på <https://syfo.de/shop>.